

EKONOMI
HÖGSKOLAN
Lunds universitet

Kandidatuppsats
FEK 582
VT 2007

Förväntningsgapet

– En analys av förväntningsgapet ur ett kreditgivarperspektiv

---

Författare

Jonas Pettersson
Arben Rexhepi
Sofie Wiahl

Handledare

Gunnar Wahlström

Förord

Vi vill tacka vår handledare Gunnar Wahlström på Ekonomihögskolan vid Lunds universitet för hans råd och uppmuntran under arbetet med vår kandidatuppsats. Dessutom vill vi passa på att tacka alla respondenter som ställt sin tid, kunskap och erfarenhet till vårt förfogande. Denna uppsats hade inte kunnat genomföras utan Er hjälp.

Lund, maj 2007

Jonas Pettersson

Arben Rexhepi

Sofie Wiahl

”När det är kris i ett företag ska i första hand styrelsens arbete granskas och i andra hand revisorn. Men så fort redovisningen ifrågasätts riktas allt ljus mot revisorn.”

Citat av Dan Brännström

Generalsekreterare FAR, Svenska dagbladet, (2003-08-12)

Sammanfattning

- Uppsatsens titel:** **Förväntningsgapet** – En analys av förväntningsgapet ur ett kreditgivarperspektiv
- Seminariedatum:** 2007-06-07
- Ämne/kurs:** Kandidatuppsats i Företagsekonomi, FEK 582 10 p (15 ECTS)
- Författare:** Jonas Pettersson, Arben Rexhepi och Sofie Wiahl
- Handledare:** Gunnar Wahlström
- Nyckelord:** Revision, kreditgivare, bank, förväntningsgap, förväntningar
- Syfte:** Syftet med studien är att undersöka och redogöra för de förväntningar som banker har på revisorernas granskning av företagens finansiella rapportering och hur väl dessa förväntningar stämmer överens med den granskning som revisorerna faktiskt utför och ska utföra enligt gällande lagar och normer.
- Metod:** Studien bygger på både primära och sekundära källor. Primärdatan har insamlats vid genomförandet av semistrukturerade besöksintervjuer med fyra banktjänstemän och fyra revisorer på deras arbetsplatser. Sekundärdatan är hämtad från diverse fackböcker och vetenskapliga artiklar.
- Teoretiska perspektiv:** Teorin omfattar revisorns oberoende, revisorn roll samt förväntningsgapet. Intressentmodellen berörs också, liksom de lagar och normer som reglerar revision i Sverige samt begreppen ”god redovisningssed” och ”god revisionssed”.
- Empiri:** KPMG, Örhlings Pricewaterhouse Coopers, Ernst & Young, Tre Revisorer i Helsingborg AB, Nordea, Sparbanken Finn, SEB och Handelsbanken.

Resultat och slutsatser: I allt väsentligt kunde studien inte konstatera något större gap mellan bankernas förväntningar på revisionens innehåll och genomförande och det som revisorn med stöd av regelverket faktiskt levererar. Båda parter tar sin utgångspunkt i begreppet ”god redovisningssed”. Det konstateras dock ett visst gap ifråga om bankens önskan, om att revisionen kunde vara mera djupgående i sin kontrollfunktion än vad revisorerna med gällande regelverk är beredda att tillmötesgå.

Abstract

- Title:** **The expectation gap** - An analysis of the expectation gap seen from the perspective of the granter of credit
- Seminar date:** 2006-06-07
- Course:** Bachelor thesis, FEK 582 10p (15 ECTS)
- Authors:** Jonas Pettersson, Arben Rexhepi and Sofie Wiahl
- Advisor:** Gunnar Wahlström
- Keywords:** Audit, creditor, bank, expectation gap, expectations
- Purpose:** The purpose with this paper is to investigate and explain the expectations banks apply to the audit of the financial statements of corporations and to what extent the expectations are in compliance with the actual scope of duties performed by the auditor and the scope of duties stipulated by law and other regulation.
- Methodology:** The paper is based on primary as well as secondary sources. The primary sources consist of in depth interviews with four bank officials and four auditors from major audit firms. The secondary sources consist of books and scientific articles.
- Theoretical perspectives:** The theoretical perspectives comprised in this paper are (i) the independency of the auditor, (ii) the role of the auditor, (iii) the expectation gap, (iv) the model on second and third party interests in a corporation and (v) the concept of appropriate accounting standards.
- Empirical foundation:** KPMG, Örhling's Pricewaterhouse Coopers, Ernst & Young, Tre Revisorer i Helsingborg AB, Nordea, Sparbanken Finn, SEB and Handelsbanken.

Conclusions:

For all essential intents and purposes the study could not find any major gap between the bank and the auditor, or the regulation, in respect of the scope of the duties included in the audit. Both sides take their stance in an appropriate accounting standards. There was however a certain gap between the bank's desire for an audit comprising a more detailed and in depth controlling function than what was the desire of the auditors to accommodate in the light of present auditing regulations.

Innehållsförteckning

1 Inledning	10
1.1 Problemformulering	10
1.2 Problembestämmning	18
1.3 Syfte	18
1.4 Avgränsningar	18
1.5 Disposition	19
2 Litteraturgenomgång	20
2.1 Revisionsteorin	20
2.2 Förväntningsgapet	25
2.3 Intressentmodellen	29
2.4 Lagstiftning och normer	32
2.5 Kapitelsammanfattning	34
3 Metod	35
3.1 Undersökningsansats	35
3.2 Undersökningsmetod	35
3.3 Intervjuguide	37
3.4 Undersökningsobjekt	37
3.5 Datainsamling	37
3.5.1 Primärdata	38
3.5.2 Sekundärdata	38
3.6 Undersökningens kvalitet	38
3.6.1 Validitet	38
3.6.2 Reliabilitet	39
3.7 Metodkritik	40
3.8 Kapitelsammanfattning	40
4 Resultatredovisning	41
4.1 Banktjänstemännen	41
4.1.1 Vilken funktion revisionen och revisorn fyller för banken vid kreditgivning .	41
4.1.2 Bankens förväntningar på revisorn och revisorns arbete	44
4.1.3 Banktjänstemännens tankar om teorin om förväntningsgapet	48
4.2 Revisorerna	49
4.2.1 Revisorernas syn på revision och revisorns roll	49
4.2.2 Revisorernas uppfattning om bankens förväntningar på revision och revisorn	52

4.2.3 Revisorernas tankar kring förväntningsgapet.....	54
5 Slutdiskussion.....	56
5.1 Forskningsfrågan besvaras.....	56
5.1.1 Hur ser bankens förväntningar på revisorn och revisionen ut?.....	60
5.1.2 Hur väl stämmer bankens förväntningar överens med vad revisorn gör och skall göra enligt regelverket?	60
5.1.3 Förväntningsgapet	60
5.2 Studiens teoretiska bidrag	61
5.3 Reflektioner.....	62
5.4 Förslag till fortsatt forskning	63
Källförteckning	64
Publicerade källor	64
Elektroniska källor	65
Lagtext, normer etcetera	65
Intervjuer.....	66
Banktjänstemän:	66
Revisorer:	66
Bilagor.....	67
Bilaga 1: Intervjufrågor till banktjänstemän	67
Bilaga 2: Intervjufrågor till revisorer.....	68

1 Inledning

I detta kapitel presenteras bakgrunden till studien i form av en problemdiskussion. Forskningsfrågan och syftet ringas in studiens fokus och avslutningsvis presenteras de avgränsningar som gjorts, samt en beskrivning över studiens disposition.

1.1 Problemformulering

På senare år har revisionsbranschen hamnat i rampljuset till följd av ett antal uppmärksammade händelser som till exempel Enron och WorldCom i USA. År 2001 nåddes kulmen på den så kallade Enronskandalen i USA efter avslöjanden om bland annat oegentligheter i bokföringen och då framför allt i koncernredovisningen. Företaget gick i konkurs 2001. I fallet WorldCom hade man genom osanna bokföringar friserat rörelseresultat och kassaflöde. Som en följd av detta förfarande gick företaget i konkurs 2002.¹

Som en direkt följd av Enron och WorldCom incidenterna arbetade man i USA fram den så kallade Sarbanes-Oxley Act, med långtgående krav på bokföringsetik för företag noterade på USA:s börser. Sarbanes-Oxley Act antogs av kongressen i USA i juli 2002 och reglerna i författningen syftar till att:

1. understryka det ansvar som företagsledningen har genom att företagets VD ska intyga att redovisningen ger en riktig bild,
2. inrätta en statlig revisorsnämnd vars uppgift, förutom tillsyn, även skall innefatta utveckling och införande av revisionsnormer,
3. genom att införa restriktioner avseende revisionsbyråernas konsultverksamhet till sina kunder stärka revisorns oberoende.²

---

¹ SOU (2004:47)

² Johansson et al (2005)

Vi kan konstatera att kriser i företag som de som nämnts ovan är kritiska händelser som kommit att utgöra incitament till förändring och utveckling av redovisningsregler. I ett forskningsarbete av S. Jönsson konstateras att redovisningen ändras på grund av förändringar i dess omgivning. I Sverige kan man blicka tillbaka till 30-talet för att finna en liknande kritisk händelse (som de som nämnts ovan) i fråga om utvecklingen av redovisningsnormerna i Sverige.³

Fram till 1930 hade de auktoriserade revisorerna i Sverige verkat i en ganska anonym tillvaro. Situationen kom att ändras dramatiskt efter den så kallade Kreugerkraschen 1932. I sin undersökning konstaterar Jönsson att utvecklingen av den finansiella redovisningen i Sverige bara kan förstås mot bakgrund av Kreugerkraschen, varför en kort beskrivning av denna följer nedan.⁴

Finansmannen och företagsledaren Ivar Kreuger lyckades förvärva monopolrättigheter i samband med att han hjälpt flera länder med deras finanser efter första världskriget. Han manipulerade sin redovisning på så vis att han övervärderade många av koncernens tillgångar, bland annat de förvärvade monopolrättigheterna. Kreuger var av den uppfattningen att investerare och allmänhet bara behövde veta den framtida förväntade utdelningen varför allmänheten inte gavs någon möjlighet att få kännedom om detaljer i redovisningen. Angående utdelningen, så var Kreugers policy att ge en utdelning på 20 procent på det nominella värdet på aktierna i Kreuger & Toll.⁵ Mot bakgrund av de för högt värderade tillgångarna kunde Kreuger möjliggöra framgångsrika emissioner på kapitalmarknaden då förtroendet och förväntningarna på Kreugerkoncernen var höga bland kapitalplacerare och kreditgivare. På så sätt möjliggjordes den höga utdelningen. Men de vinster som koncernen redovisade och de utdelningar som gjordes hade ingen motsvarighet i intjänad verklig vinst. Vid Ivar Kreugers bortgång 1932 utlöstes en ekonomisk kris i Kreugerkoncernen som slutligen ledde till en konkurs. I samband med denna visade utredningar på stora brister i bokföringen och att koncernen i verkligheten hade en katastrofal ekonomisk ställning. Många privatpersoner, och även en del mindre finansföretag, drabbades hårt av kraschen då alla Kreugerpapper blev mer eller mindre värdelösa.⁶

---

³ Jönsson (1991)

⁴ Jönsson (1991)

⁵ Jönsson (1991)

⁶ Nationalencyklopedin (1993) band 11 s. 398

Innan 1932 hade revisorsprofessionen inte varit så pass organiserad att den kunnat ta några egna initiativ i fråga om utvecklingen av redovisningsnormer. Revisorsprofessionen hade ingen ledande roll i att utforma regleringen av redovisning utan det var istället den svenska staten som intog denna roll. Först efter Kreuger-kraschen 1932 startade den verkliga utvecklingen av redovisningen i Sverige. Incidenten med Kreuger följdes av diskussioner med allvarlig kritik mot revisionsinstitutionen och man insåg inom professionen att man var tvungen att vidta åtgärder för att försvara och skydda legitimiteten av auktoriserade revisorer.⁷

Jönsson konstaterar i sitt forskningsarbete att det faktum att redovisningsnormer får sitt materiella innehåll först sedan det satts in i ett socialekonomiskt sammanhang visar på att redovisningen är ett kulturfenomen. Som ett resultat av detta får samma redovisningsnormer olika tolkningar i olika kulturer. Av detta följer också att förslag om nya normer, och dess fördelar, inte alltid vinner gehör hos personer från en annan socialekonomisk kultur. Jönsson menar att genom studium av olika redovisningsområden inom en och samma kultur kan likheter i grunderna för normerna jämföras för att få en bättre förståelse för de särskilda kulturförhållanden som gjort sig gällande vid bildandet av normerna. I sin undersökning har Jönsson valt att undersöka utvecklingen av de olika redovisningsområdena, kommunal, finansiell och kostnadsredovisning i Sverige från 1900-talets början och framåt.⁸

Jönssons undersökning ledde till en teori om redovisningens rollutveckling som kortfattat återges i fyra punkter/påståenden nedan.⁹

1. *Redovisningen är utformad för rapportering inom ett formaliserat ramverk utarbetat för att förvissa/övertyga mottagaren om att hon eller han inte är missledd.*
2. *Redovisningen får sin legitimitet genom förmågan att kunna återspegla omgivningens intressen i det redovisade.*
3. *Redovisning måste uppfattas som en funktion vilken tjänar ett allmänt övergripande intresse.* Jönsson förklarar detta påstående genom att beskriva redovisningens roll

---

⁷ Johansson et al (2005)

⁸ Jönsson (1991)

⁹ Jönsson (1991)

som, i grunden, en teknisk funktion i kommunikationen mellan principalen och agenten. Sett ur ett samhällsperspektiv är det dock inte helt klart vem som har rollen som principal. Han konstaterar att staten allt som oftast ser sig som principal med rätt att ingripa för att komma tillrätta med vad man anser vara ekonomiska missförhållanden.

4. *Argumentation och diskussion inom redovisning är oftast av praktisk natur/karaktär.* Praktisk erfarenhet och praktisk nytta är användbara argument i debatter inom redovisning och utveckling av redovisningsrutiner menar Jönsson. I de fall abstrakta resonemang har förts har detta inte lett till någon vidareutveckling. Jönsson förklarar detta med att det är lättare att förstå och acceptera en justering av gällande principer grundad på praktiska erfarenheter än en förändring av själva principerna, grundad på teoretiska experiment.

För att finna s.k. företagsskandaler som ligger närmare i tiden än Kreugerkraschen kan nämnas företag som Skandia och Prosolvia. Händelser som dessa har allvarligt skadat förtroendet för den finansiella rapporteringen konstaterar man bland annat i SOU 2004:47.¹⁰ Såväl händelserna i USA som i Sverige blev uppmärksammade i media och i jakten på någon ansvarig riktades många blickar mot revisorerna. Revisorernas roll och oberoende ifrågasattes. I flera av fallen kan konstateras att missförhållandena föregåtts av rena revisionsberättelser där revisorn har följt landets redovisningsregler men ändå, enligt företagets olika intressenter, förmedlat en missvisande bild av företagets resultat och finansiella ställning. I vissa fall har revisorn handlat korrekt enligt gällande regler, men ändå inte uppfyllt de förväntningar som ett företags olika intressenter har på revisorns roll som kontrollorgan. Den diskrepans som uppstår mellan vad revisorn förväntas att leverera jämfört med vad revisorn de facto levererar brukar kallas för förväntningsgap.¹¹

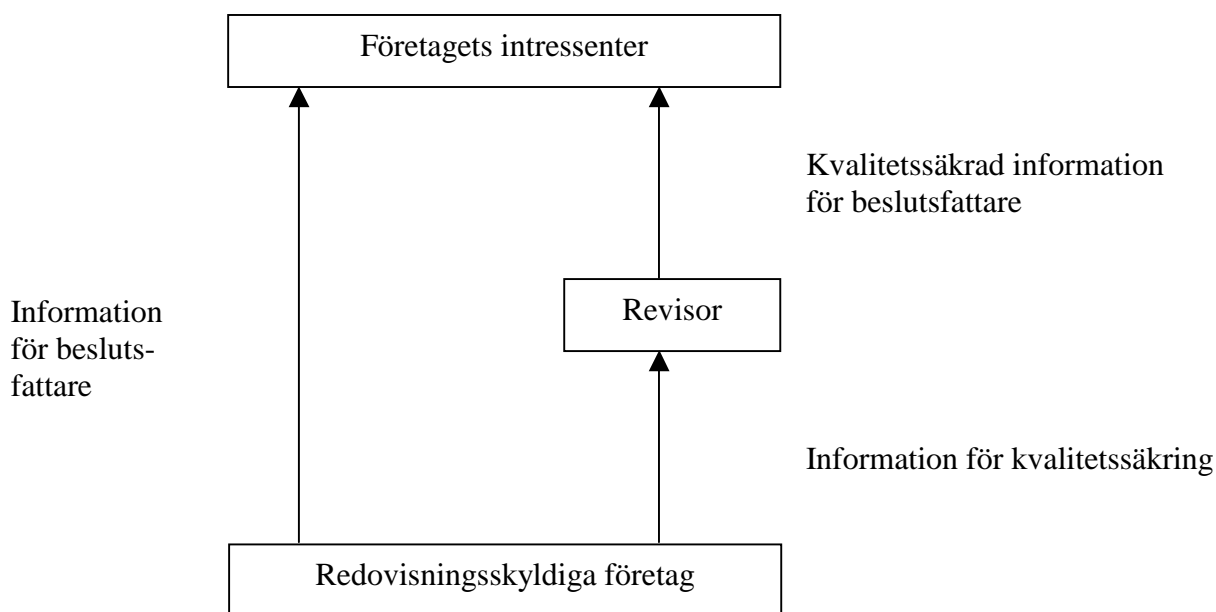
Precis som Jönsson säger (se ovan) har ett företags redovisning till uppgift att också informera sina olika intressenter om verksamheten. Revisorn ska ses som en länk mellan dessa parter och har som övergripande uppgift att kvalitetssäkra redovisningsinformationen. Det är av praktiska skäl nödvändigt för revisorer att välja vilken information som ska prioriteras att

---

¹⁰ SOU (2004:47)

¹¹ Johansson et al (2005)

granskas och därmed kvalitetssäkras. Effekten av detta blir att ett företag dels lämnar information till intressenterna som först inte kvalitetssäkras och dels information som går via revisorerna och där med kvalitetssäkras innan den lämnas ut.

Figur 1. Figuren syftar till att visa revisorns position mellan redovisningsskyldiga företag och redovisningsberättigade intressenter.¹²

Utgångspunkten är att revisorns uppfattning ligger närmast vad som är att betrakta som den berättigade förväntningsnivån, detta särskilt som revisorns hela yrkesutövning är tänkt att sammanfalla med regelverkets ändamål. Relevansen i detta antagande förutsätter en samstämmig syn från revisorskåren.¹³ Peter Öhman är licentiat vid Mittuniversitetet i Sundsvall. Öhman konstaterar att det över lag är små skillnader mellan olika grupper av revisorer och att ingen grupp utvecklat några gemensamma och unika uppfattningar som inte delas av övriga grupper. Detta kan förklaras av att revisorer i mångt och mycket stöps i samma form. Det råder standardiserade utbildningskrav för att bli revisor, formaliserade krav för att först bli godkänd och sedan auktoriserad, likformigt arbetssätt mellan de olika ledande byråerna samt en långtgående reglering att rätta sig efter. Detta menar Öhman, borgar för inskolning och anpassning av revisorer till rådande normer och arbetssätt vilket i sin tur leder

¹² Johansson et al (2005)

¹³ Öhman (2007)

till att revisorer uppvisar en måttlig homogenitet i uppfattningar. Att det råder en måttlig och ej en total homogenitet förklarar Öhman med att revision är en relativt omfattande aktivitet och trots att revisorer är inriktade på att granska samma sorts information så finns det vissa individuella skillnader. Författaren konstaterar slutligen att även om revisorns arbete är starkt reglerat av lagar och riktlinjer så vilar arbetet i slutändan på den enskilde revisorns professionella bedömning.¹⁴

I ett pressmeddelande från FAR beskriver man syftet med revisionen som något som skapar förtroende för ett företags ekonomiska rapportering. Man förklarar vidare att revisionen samtidigt leder till minskade risker för ett företags olika intressenter så som dess kunder, ägare, kreditgivare med flera. Detta är en grundbult i den svenska affärsmiljön uttalar sig Dan Brännström, generalsekreterare i FAR, i pressmeddelandet och förklarar också att detta bidragit till näringslivets utveckling.¹⁵

Något som också kan ses som en grundbult i ett företags utveckling är kapital. Kapital behövs för att finansiera ett företags verksamhet och det vanligaste sättet att täcka ett företags kapitalbehov är genom så kallad, intern finansiering, vilket är finansiering genom företagets egna medel. Den interna finansieringen kan bestå av privata medel som skjuts till eller från vinst som genererats från företagets verksamhet. Den andra formen av finansiering är extern finansiering där företaget kan täcka sitt kapitalbehov med hjälp av externa finansiärer som till exempel banker, riskkapitalbolag och offentliga finansiärer så som EU och olika myndigheter.¹⁶

Den viktigaste formen av extern finansiering är för många företag ett banklån.¹⁷ Enligt Svenska Bankföreningens bank- och finansstatistik från 2006 så hade Svenska banker lånat ut 829 miljoner till näringslivet i slutet av år 2006.¹⁸ Genom dessa siffror kan vi konstatera att bankerna är att betrakta som en viktig finansiär och där med också en viktig intressent för många företag i Sverige.

---

¹⁴ Johansson et al (2005)

¹⁵ Pressmeddelande från FAR, revisionsplikten i mindre företag, 16:e mars 2005

¹⁶ NUTEK, företagsguiden; finansiering 2007

¹⁷ NUTEK, företagsguiden; finansiering 2007

¹⁸ Svenska bankföreningen, Bank- och finansstatistik 2006

De regler som ligger till grund för hänsynen till de externa intressena utgör grundvalen för de externa intressenternas berättigade förväntningar på den finansiella rapporteringens kvalitet. Det är när de externa intressenternas förväntningar inte överensstämmer med vad som utgör de berättigade förväntningarna som det så kallade förväntningsgapet uppstår. Särskild betydelse får det gapet om intressentens förväntningar är högre ställda än vad som anses berättigat. Detta eftersom en för högt ställd tillit torde öka risken för ekonomisk skada vid till exempel kreditgivning. Enligt Gomés-Guillarnón har banker oftast ett starkt förtroende för granskad finansiell information. Han konstaterar vidare att sådan granskad information alltid används vid kreditbeslut gällande företag.¹⁹

Förväntningsgap kan uppstå på grund av olika sorters förväntningar som intressenter kan ha på revisorn konstaterar Öhman och beskriver tre olika exempel på förväntningsgap som kortfattat presenteras nedan.

- Det första exemplet baseras på vilket sätt och med vilken säkerhet som en revisor kan intyga att ett företag är livskraftigt. Öhman förklarar att det bland intressenterna finns en utbredd uppfattning att de inte bara ska kunna lita på att den reviderade informationen är korrekt, utan även, om inget annat rapporteras, att den garanterar att företaget är livskraftigt. Revisorerna är dock av den uppfattning att det som kan krävas av dem är att de väger in att det granskade företaget med rimlig säkerhet är livskraftigt ett år framåt i tiden.
- Det andra förväntningsgapet handlar om i vilken utsträckning revisorerna ska inrikta sig på att upptäcka förbiseende och oegentligheter i företagets redovisning. Öhman förklarar att revisorerna anser att deras huvudsakliga uppgift inte är att upptäcka förbiseenden och oegentligheter utan att deras uppgift är att avge en åsikt om huruvida redovisningen ger en rättvisande bild av företaget eller ej.
- Ytterligare ett förväntningsgap som Öhman ger exempel på är kopplat till revisorernas magra rapportering. Öhman menar att ett utökat informationsinnehåll i revisionsberättelserna skulle kunna vara till hjälp för intressenterna. Samtidigt skulle

---

¹⁹ Gomés-Guillarnón (2003)

en sådan utökning av den finansiella rapporteringen innebära att revisorn skulle få mer att stå till svars för.²⁰

För att exemplifiera när ett förväntningsgap mellan revisor och bank kan komma att utgöra ett reellt problem kommer nedan att redogöras för två fall från Högsta Domstolen.²¹ Rättsfallen knyter an till Jönssons punkter 1-3 där redovisningen skall ta hänsyn till omgivningens intressen och vara utformad så att den inte missleder mottagaren av informationen.²²

I ovan nämnda fall har Högsta Domstolen (HD) prövat frågan huruvida långgivare har anledning att fästa berättigad tilltro till att en, av revisorn granskad, balansräkning rättvist redovisar ett företags ekonomiska ställning i fråga om värdering av skulder och tillgångar. I båda fallen besvarar HD frågan jakande. I NJA 1998 uttalar sig HD enligt följande; ”generellt bör var och en ha rätt att utgå från att uppgifter i ett aktiebolags balansräkning är riktiga om de upprättats enligt tillämplig lag om årsredovisning och har godkänts av revisor.”. I båda fallen var uppgifterna i balansräkningen oriktiga. I båda fallen har långgivarna (bankerna) utgått från balansräkningen vid bedömning av kreditvärdighet och beviljande av krediter. Sätillvida överrensstämmer bankernas och HD: s uppfattning om vad som grundar berättigad tillit. I NJA 1998 fastslår HD dock att, i vissa fall, är den tillit balansräkningen ger anledning till, inte tillräcklig för att kunna bilda sig en fullständig bild av ett företags kreditvärdighet utan en mer ingående undersökning krävs. I detta fall var det fråga om värdet av ett varulager som bestod i metaller som var utsatta för stora prisförändringar under kort tid. Det uttalandet förringar dock inte betydelsen av huvudregeln att en av en revisor godkänd balansräkning, utgör grund för en berättigad tilltro för en långgivare.

Särskilt intressant är förhållandet att bankernas förlitan på balansräkningen ledde till förlust för dem genom att revisorerna inte ansågs ha uppfyllt sitt uppdrag vad avser god redovisningssed. Rättsfallen torde således visa att det, i vart fall i dessa två fall, förelåg ett gap mellan långgivare och revisorer i fråga om vad som kunde förväntas av revisorerna.

Vi har genom vår litteraturgenomgång kunnat konstatera att mycket forskning har genomförts kring förväntningsgapet inom revision. Specifikt om förväntningsgapet mellan kreditgivare

---

²⁰ Johansson et al (2005)

²¹ NJA (1996) s 224, NJA (1998) s 734

²² Jönsson (1991)

och revisorer fann vi dock information endast i begränsad omfattning. En undersökning från USA av författarna Almer och Brody påvisar att amerikanska bankers förväntningar på revision ofta inte överrensstämmer med vad revisionen de facto innebär. Studien visar på att många banker har en tro på att revisorn har en heltäckande insikt i företagen och dess verksamheter.²³ Någon liknade studie, inriktad på den svenska marknaden, har vi inte kunnat finna varför det finns utrymme att utforska detta närmre.

1.2 Problembestämmning

Granskad finansiell information, så som reviderade bokslut, utgör ett viktigt material för banker vid kreditbeslut till företag. Det är därför av intresse att studera vad svenska banker har för förväntningar på granskat material. Vad förväntar sig de banktjänstemän som beslutar om bankens utlåning till företag av en revision? Och vad tror revisorerna att banken förväntar sig av revisorns granskning? Dessa frågor mynnar ut i vår uppsats forskningsfråga;

Hur ser bankers förväntningar på revisorn och revisionen ut och hur väl stämmer de överens med vad revisorn faktiskt gör och skall göra enligt regelverket?

1.3 Syfte

Syftet med studien är att undersöka och redogöra de förväntningar som banker har på revisorernas granskning av företagens finansiella rapportering och hur väl dessa förväntningar stämmer överens med den granskning som revisorerna faktiskt utför och ska utföra enligt gällande lagar och normer.

1.4 Avgränsningar

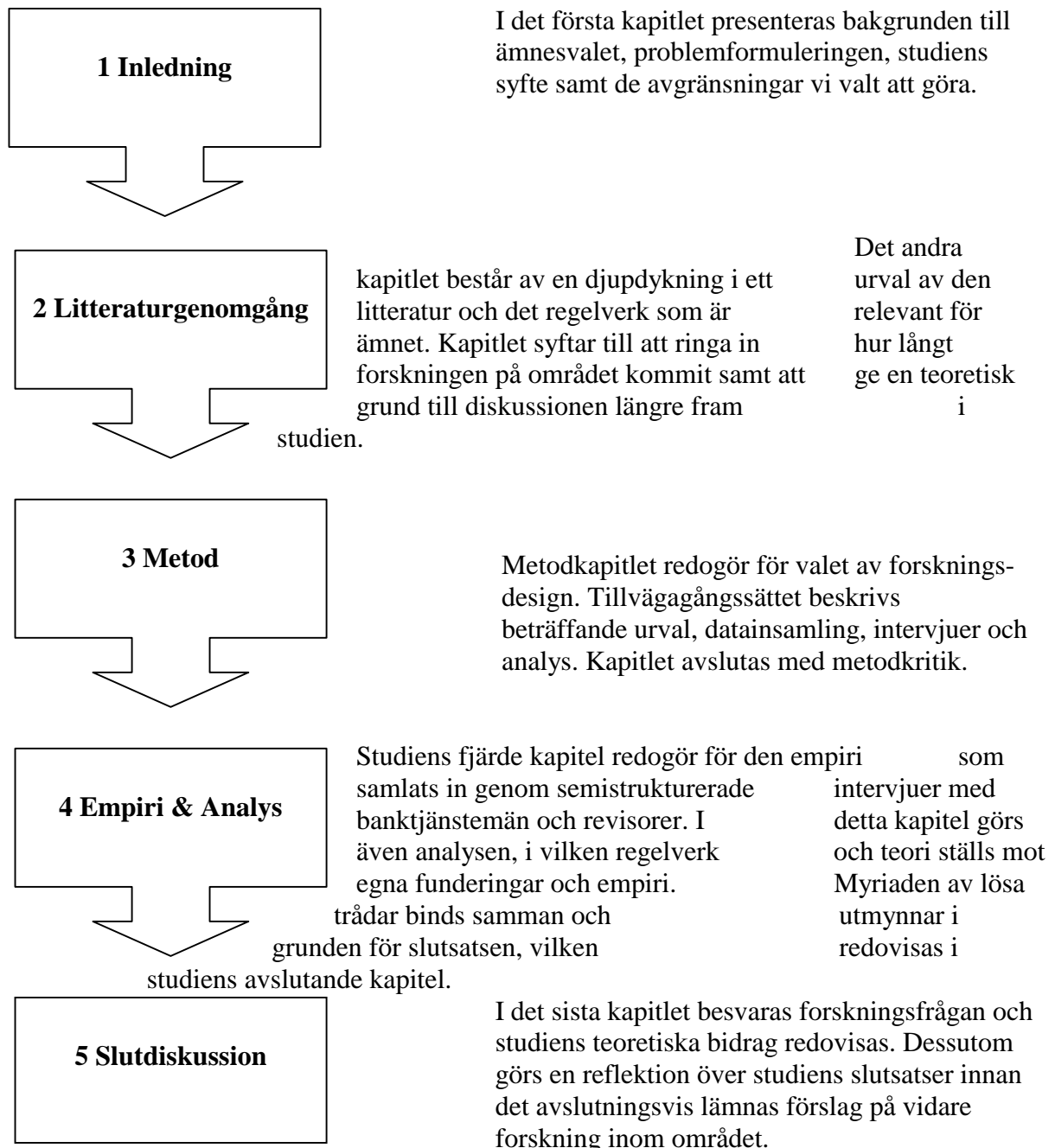
Ett företag har många olika intressenter som har intresse av företagets finansiella rapportering. Med detta intresse följer också förväntningar som de olika intressenterna har på revisorns arbete, både när det gäller revisionens innehåll och dess utförande. Vi har i denna studie valt att undersöka vilka förväntningar kreditgivarna har på företagets revisorer. De aktörer på kreditmarknaden som vi valt att undersöka är de svenska storbankerna.

---

²³ Almer och Brody (2002)

1.5 Disposition

2 Litteraturgenomgång

Detta avsnitt syftar till att ge läsaren en teoretisk bakgrund som gör det lättare att förstå kärnan i det problem som studien behandlar. Behovet av revision kommer att beskrivas utifrån kontraktsproblemen i agentteorin. Förväntningsproblematiken tar sin utgångspunkt i Brenda Porters syn på det så kallade förväntningsgapet och dessutom görs en liten utsvävning till "intressentmodellen". Det regelverk som gäller för revision i Sverige berörs översiktligt liksom de bestämmelser som reglerar kreditgivning i Lag (2004:297) om bank och finansieringsrörelse.

2.1 Revisionsteorin

Själva revisionen som fenomen kan för den oinvigde ge upphov till en hel rad av frågor. Vad gör egentligen en revisor? Varför har vi lagstadgade krav på årlig revision för alla aktiebolag, både stora och små, i Sverige? Är revisorn någon sorts polis vars yrkesroll går ut på att övervaka opålitliga företagsledningar, vilka kan antas vara ute efter att roffa åt sig på aktieägarnas bekostnad? Eller ska kanske revisorn ses som lagens förlängda arm när det gäller att kontrollera hur väl företagen uppfyller sina skyldigheter att betala in skatt och andra avgifter till samhällsliga institutioner som t.ex. Skatteverket? Behovet av revision kan sägas vara en följd av kontraktsproblemen i agentteorin.²⁴

I stora företag är ägandet ofta spritt på många delägare. För att detta ska fungera i praktiken drivs företagets verksamhet vanligen i aktiebolagsform. Genom att organisera verksamheten på detta sätt uppnås flera fördelar, dels begränsas risktagandet för varje delägare genom att dennes ansvar för bolagets förpliktelser i normalfallet är begränsad till kapitalinsatsen och dels ökar möjligheterna att investera i stora och kostsamma projekt, genom att många delägare lägger samman sina kapitalinsatser till en så stor summa som ändamålet kräver. Att gemensamt äga en större verksamhet innebär dock inte bara fördelar, även en och annan svårighet blir det också aktuellt att kunna hantera.

---

²⁴ Nilsson (2005)

När företaget har många delägare är det oftast omöjligt för alla att vara engagerade i den löpande driften av verksamheten. Förutom att det kan bli svårt att sammanlänka ett stort antal olika viljor i varje given beslutssituation, så saknar kanske vissa av delägarna både tid och kunskaper att sköta den löpande verksamheten. Vissa delägare är inte intresserade av att driva företag utan ser endast sitt ägande som en kapitalplacering, vilken de förväntar sig ska generera avkastning. Om denna typ av ägare inte är nöjda med resultatet av sitt ägande säljer de helt enkelt sin andel och placerar sina pengar på annat sätt. Delägarna kan således ha skilda motiv för sin kapitalplacering vilket också gör att deras viljor kan vara svåra att sammanfoga. Detta leder i sin tur till att deras respektive sätt att agera i ägarrollen skiljer sig åt.

Det vanligaste sättet att hantera de intressekonflikter som kan uppstå och samtidigt skapa förutsättningar för att på ett rationellt och effektivt sätt leda företaget, är att ägarna på bolagsstämman utser en styrelse att förvalta företagets angelägenheter. Styrelsen kan, (i publika aktiebolag *skall*) sedan i sin tur utse en VD som bl.a. har till uppgift att sköta den löpande förvaltningen och ansvara för företagets redovisning.²⁵ Regleringar om styrelse och VD finns dels i företagets bolagsordning och dels i Aktiebolagslagen. Trots att ägandet är annorlunda konstruerat så är, ur ett kreditgivarperspektiv, mycket av det som ovan sagts även aktuellt när det handlar om handelsbolag, kommanditbolag och ekonomiska föreningar.

Gemensamt för större verksamheter är att ägandet oftast är separerat från driften. Att ägarna (principalerna) inte är samma personer som sköter driften av företagets verksamhet (agenterna) är själva grundbulten i agentteorin. Agenterna presumeras vara nyttomaximerande och således sätta sina egna intressen före företagets intressen. Ägarna vill naturligtvis att agenterna ska agera för att i möjligaste mån tillgodose ägarnas intressen, vilket oftast innebär att se till att företaget genererar så stor vinst som möjligt. I processen med att få agenterna att gå principalernas ärenden uppkommer s.k. kontraktskostnader, även kallade agentkostnader. Exempel på dessa kan vara kostnader för belöningssystem och incitamentprogram för styrelse och VD samt kostnader för övervakning och kontroll. ”Resultatkopplade belöningssystem liksom revision för att kontrollera förvaltningen, är olika sätt att minska dessa kostnader”.²⁶

---

²⁵ Aktiebolagslag (2005:551)

²⁶ Nilsson (2005)

Aktiebolaget som organisationsform ger framförallt upphov till tre olika intressekonflikter:²⁷

1. Ledning vs Aktieägare

2. Majoritet vs Minoritet

3. Ägare vs Kreditgivare

Konflikten mellan företagsledningen och aktieägarna har berörts ovan och kräver ingen ytterligare förklaring. Den andra intressekonflikten mellan majoritet och minoritet är koncentrerad till ägarna och innebär i korthet att minoritetsägarna, till följd av det demokratiska styret av ett aktiebolag riskerar att bli överkörda av majoriteten på bolagsstämman. För att förhindra att majoriteten i stora och avgörande frågor som gäller bolaget tar beslut som på ett gravt sätt missgynnar minoriteten, finns det i Aktiebolagslagen ett antal minoritetsskyddsregler. Dessa innebär att minoriteten har möjlighet att stoppa vissa beslut om man kan samla ihop minst tio procent av det totala antalet röster i företaget. Dessa regler kommer inte så ofta till användning, men ett exempel av sent datum på att de faktiskt är effektiva var när styrelsens förslag till incitamentsprogram stoppades av en minoritet om 11,5 procent av rösterna vid Ericssons bolagsstämma i april år 2007.²⁸ Den tredje intressekonflikten, d.v.s. mellan ägarna och kreditgivarna, är central för föreliggande uppsats. Ägarna vill för att minimera sina kostnader förhandla till sig så förmånliga kreditvillkor som möjligt. En stark finansiell ställning innebär vanligtvis större lånemöjligheter och lägre kreditkostnader. För att komma i åtnjutande av så förmånliga villkor som möjligt vill ägarna att företaget ska kunna visa upp en så stark balansräkning och så bra nyckeltal som möjligt. Här fyller revisionen en viktig funktion genom att en oberoende revisor granskar räkenskaperna och intygar att posterna i balansräkningen inte är uppblåsta utan korrekt redovisade. Samma resonemang gäller även i publika aktiebolag som vänder sig till aktiemarknaden för att anskaffa kapital. Även här krävs att företaget lämnar ifrån sig korrekt information eftersom denna ligger till grund för placerarnas investeringsbeslut.

Just revisorns oberoende och objektivitet är centralt för den roll revisorn har i att tillgodose intressen från alla företagens intressenter. I avhandlingen "Revisorns oberoende: om den svenska oberoenderegleringens utveckling, dess funktion och konstruktion" tar Adam

---

²⁷ Bergström et al (2002)

²⁸ Svenska Dagbladet, Näringsliv (12/4-2007)

Diamant upp en rad olika perspektiv på just revisorns oberoende ställning. Med oberoende menas att någon är självständig i förhållande till någon annan, exempelvis i ekonomiskt avseende.²⁹ Det vill säga att revisorn skall värna om sin opartiskhet, objektivitet och självständighet.³⁰

För att en revisor skall kunna vara auktoritativ så krävs det att han är såväl kvalificerad som oberoende. Detta anses vara de mest centrala förutsättningarna för att revisorn skall kunna fylla sin funktion. Tilltro till revisionen finns endast om revisorn har förmåga att göra sina egna bedömningar och inte påverkas av andra personers vilja och önskemål.³¹ Revisorn måste således, för att förbli opåverkad, både ha en hög moral och en god portion heder.³²

Eftersom det faktiska oberoendet är en handlingsnorm styrd mot revisorns egen tolkning om sin förmåga att utföra sitt uppdrag, så räcker det inte för revisorn att agera på ett oberoende sätt för att revisionens verksamhet ska klassas som meningsfull. Enligt Mautz och Sharaf skall oberoendet vara såväl faktiskt som påtagligt.³³ Principal/agent – teorin visar att kravet på revisorns oberoende ska säkra revisorns position i relationen mellan styrelsen och ägarkollektivet.³⁴

Oberoendet kan anses vara hotat om revisorn har ett ekonomiskt incitament att avvika från sitt oberoende, det kan vara både ett direkt eller ett indirekt incitament. När revisorn misstänks ha egna ekonomiska intressen som direkt kan gynnas genom att handla illojalt, klassas det som ett direkt ekonomiskt incitament. Exempel på detta kan vara att revisorn äger aktier i det företag han har till uppgift att revidera. Den mest centrala aspekten när vi talar om det direkta ekonomiska incitamentet, är att revisorn utövar sin verksamhet i vinstsyfte.³⁵ Med indirekta ekonomiska incitament menas att revisorn får ekonomiska fördelar genom att gynna andra intressen än sina egna. Om revisorn väljer att vara trogen mot andra intressen än de som följt av uppdraget anses revisorns oberoende hotas. Exempel på detta kan vara att revisorn försummar sin skyldighet att anmärka på ett förbjudet lån. Detta kan då till exempel bero på

---

²⁹ Diamant, (2004)

³⁰ Diamant, (2004)

³¹ Diamant, (2004)

³² Diamant, (2004)

³³ Diamant, (2004)

³⁴ Diamant, (2004)

³⁵ Diamant, (2004)

att revisorn har en personlig relation till den som står bakom det förbjudna lånet och att revisorn kommer att gynnas på det personliga planet om han avstår från att göra en anmärkning.³⁶

Agentteorin är själva utgångspunkten för revisionsteorin, men trots detta är denna teori långt ifrån det enda relevanta revisionsteoretiska perspektivet. Behovet av revision är olika beroende på vilket intressentförhållande man har till företaget ifråga. Detta kommer att beröras utifrån intressentmodellen nedan men följande teoretiska perspektiv förtjänar ändå att nämnas i korta ordalag i detta sammanhang:

”Policeman theory” utgår från att revisorn agerar polis och har till uppgift att kontrollera företagets räkenskaper i syfte att upptäcka och förhindra ekonomisk brottslighet i form av bedrägerier.³⁷

”Credibility theory” är central för diskussionen i föreliggande uppsats genom att den fokuserar på den roll revisionen har i att skapa förtroende bland intressenterna för företagsledningens förvaltning.³⁸

Revisionen fyller olika funktioner beroende på vilket intresseförhållande man har till företaget. I vissa fall handlar det om att förbättra företagets organisation, minska storleken på de s.k. agentkostnaderna eller åtgärda ofullständigheter i företagets redovisningsrutiner. I andra fall handlar det om att utåt sett stärka förtroendet för företaget, dess redovisning och finansiella ställning. En ytterligare aspekt är kontrollfunktionen som revisionen uppfyller, när det gäller att uppdaga och förebygga de olika typer av brott som aktiebolagslagens nionde kapitel ålägger revisorerna att rapportera. Vad som sagts i detta avsnitt ska endast ses som en översiktlig genomgång av några av motiven till varför revision överhuvudtaget behövs. Vi har konstaterat att revisionsplikten i Sverige är lagstadgad för alla aktiebolag oavsett storlek och detsamma gäller för flera andra typer av organisationsformer som t.ex. ekonomiska föreningar³⁹ och stiftelser.⁴⁰ I studiens avslutande delar kommer teorierna kring revision att

---

³⁶ Diamant, (2004)

³⁷ Nilsson (2005)

³⁸ Nilsson (2005)

³⁹ Lag (1987:667)

⁴⁰ Stiftelselag (1994:1220)

användas som utgångspunkt i diskussionen. Mot den teoretiska grunden kommer det där att föras ett resonemang kring vilka förväntningar intressenterna, i synnerhet kreditgivarna, med fog kan ha på revisionen och dess utförande, samt hur olika variabler inverkar både på intressenternas förväntningar och även på revisorns arbete.

2.2 Förväntningsgapet

En förväntning är i princip en tro som en viss individ har på att en annan individ ska agera på ett visst sätt. Förväntningar kan även gälla andra skeenden som t.ex. resultatet av en fotbollsmatch, där det favorittippade laget väntas vinna därför att detta lag är överlägset mycket bättre än sina motståndare. Hur relaterar då ordet förväntningsgap till ordet förväntning? Av själva ordalydelsen kan utläsas att det saknas överrensstämmelse med det som man på förhand tror. Ordet gap indikerar att resultatet inte överrensstämmer med de förväntningar man hade på förhand, som att t.ex. det sämre laget mot alla odds vinner fotbollsmatchen. Det som de facto sker är alltså inte detsamma som man på förhand förväntade sig. Det gap som uppstår mellan förväntningar och resultat behöver inte nödvändigtvis vara i formen ”före och efter” konstruktion. Gapet kan lika gärna avse samtidiga skeenden där förväntningarna så att säga relateras till resultatet i realtid. Så kan till exempel vara fallet vid en pågående revision där intressenternas förväntningar inte enbart ställs mot resultatet av revisionen, utan även mot dess genomförande under tiden som den pågår.

Förväntningsgapet när det gäller revision innebär att de förväntningar som företagets intressenter har på revisorns arbete, inte alltid stämmer överens med det arbete revisorn i själva verket utför. Forskningen kring fenomenet har under senare år varit omfattande och oftast fokuserats till relationen mellan ägarna, alternativt företagsledningen, och revisorn. För ägarnas del finns motivet till att denna forskningsinriktning är intressant i agentteorin som nämnts i föregående avsnitt. När det gäller företagsledningen hämtas motivet i att revisionen fungerar som ett kvitto på att ledningen skött sitt arbete på ett korrekt sätt och således kan beviljas ansvarsfrihet för perioden. Dessutom leder revisionen många gånger till att det uppdagas ineffektiviteter när det gäller företagets förvaltning och organisation, vilket ger möjlighet till framtida förbättringar på dessa områden.

Den första dokumenterade gången som ordet förväntningsgap användes i samband med revision var när Liggio år 1974 definierade ordet så här:

”Expectation gap is the difference between the levels of expected performance as envisioned by the independent accountant and by the user of financial statements.”⁴¹

Sedan dess har olika definitioner tillkommit i rask takt samtidigt som begreppet vidgats till att omfatta inte bara användarna av informationens förväntningar, utan allmänheten och samhället i stort förväntningar på revision, i förhållande till den uppfattning revisorerna har om innehållet i revisionen och dess utförande. FAR:s allmänna definition lyder:

”Ett förväntningsgap uppstår när intressenternas förväntningar på revision och revisorer inte svarar mot vad revisorn faktiskt kan och får göra.”⁴²

Såväl normbildande organisationer som flertalet namnkunniga forskare på revisionsområdet har slagit fast att ett förväntningsgap existerar och att det dessutom är ett reellt problem, både för revisorer och för användare av den informationsmässiga slutprodukt som revisionen utmynnar i. Revisorer hävdar ibland att allmänheten i samband med revisions-skandaler som Skandia etc. väntar sig för mycket av revision. Företagsledningen är enligt revisorerna ytterst ansvarig för företagets redovisning och det är endast revisorns uppgift att granska redovisningen i förhållande till de lagar och regler som gäller på revisions- och redovisningsområdet. Att revisorn skulle lämna ut information om indicier på att något håller på att gå snett, anses utgöra ett brott mot tystnadsplikten då detta kan leda till skada för bolaget. Av denna anledning anser revisorerna sig inte kunna lämna ut denna typ av information.⁴³ Användarna ser å andra sidan oftast en ren revisionsberättelse som en garanti för att allting står rätt till och att företagets redovisning är fullständigt korrekt.

Peter Öhman vid Mittuniversitetet i Sundsvall slår i sin doktorsavhandling ”Perspektiv på revision: tankemönster, förväntningsgap och dilemman” fast att varken revisorer eller företagets intressenter tycker att det finns överrensstämmelse mellan de båda gruppernas intressen i revisionen. Öhman hävdar att revisorerna i större utsträckning granskar sådant som går att granska med god precision, än sådant som är svårgranskat men samtidigt av stor vikt

---

⁴¹ Koh et al (1998)

⁴² FAR: s *Samlingsvolym* (1991)

⁴³ Artsberg (2005)

för intressenterna. Således drar Öhman slutsatsen att ”det är viktigare för revisorer att göra saker rätt än att göra rätt saker”! Det faktum att revisorerna, trots att de är medvetna om problemet, inte ändrar beteende beror enligt Öhman på att revisorerna känner sig utsatta i sin yrkesposition. Att lämna utökade uttalanden är något som revisorerna undviker trots att intressenterna efterfrågar mer och utförligare information om revisionens utförande och resultat.⁴⁴

Vissa forskare, till exempel Peter Öhman, anser att förväntningsgapet är intressentberoende. Detta kan visa sig i framförallt två dimensioner. Den första hänför sig till att uppfattningen om vad en revision ska innehålla och hur den ska utföras givetvis kan variera beroende på hur mycket kunskap intressenten har om revisorsyrket. Innebörden av detta är att ett eventuellt förväntningsgap borde bli mindre ju mer kunskap intressenterna har om de bestämmelser och normer som omgärdar revisorernas yrkesroll. Den andra dimensionen berör vilket förhållande en viss intressent har till företaget. Vissa av företagets intressenter fokuserar mest på innehållet i företagets räkenskapsredovisning medan informationen i förvaltningsberättelsen kan vara den viktigaste komponenten vid beslutsfattandet för andra. Av denna anledning är det kanske mer korrekt att tala om en mängd olika förväntningsgap, vilka uttalar sig på olika sätt beroende på vilket förhållande intressenterna har till företaget. Intressentrelationen kommer att närmare beröras i samband med beskrivningen av intressentmodellen nedan.

Öhman et al (2006)⁴⁵ skriver om motsättningen mellan att revisorer i allmänhet gör saker rätt istället för att göra rätt saker. Författarna menar att revisorer normalt har två olika uppgifter. Den första omfattar det traditionella revisionsarbetet där revisorn koncentrerar sig på att kontrollera och verifiera historiska händelser och företagens redovisning. Denna metod är svenska revisorer ofta bäst på.

Den andra uppgiften har med informationsgivningen till investerare och aktieägare att göra. Denna uppgift menar författarna är mjuk och framtidsorienterad, vilket gör den svårare för revisorerna att fullgöra på ett bra sätt. Det finns inga tillförlitliga revisionsprocesser för den här typen av uppgifter, vilket medför att svenska revisorer inte är lika bra på att fullgöra sitt uppdrag utifrån detta perspektiv. Informationsgivningen från företagen redovisas och tolkas

---

⁴⁴ Öhman (2007)

⁴⁵ Öhman et al (2006)

sällan av revisorerna själva, utan detta överlämnas till företagets intressenter, analytiker och journalister. I sin tur leder detta till att information av denna typ, aldrig blir kvalitetssäkrad på samma sätt som den historiska finansiella informationen blir i samband med revisionen.⁴⁶

Revisorer anser sig i allmänhet vara utsatta i sin yrkesposition, som en följd av ansvarsreglerna i lagstiftningen. Därför är många revisorer i sin granskning väldigt inriktade på att skydda sig själva istället för sina uppdragsgivare, även om det innebär att de lämnar rapporter som saknar information.⁴⁷

Informationen om revisionen är för användarnas del ofta begränsad till revisionsberättelsen i företagets årsredovisning. Är det då i denna vi kan spåra den grundläggande orsaken till uppkomsten av förväntningsgapet? Revisionsberättelsen är nästan alltid utformad efter den standard (RS 709) som utarbetats av revisorskåren, såvida berättelsen inte innehåller några anmärkningar. FAR föreskriver att denna standard ska användas för alla årsredovisningar som är upprättade enligt Årsredovisningslagen. Lydelsen i standarden ändrades för några år sedan så att den i sin nya tappning skulle vara klarare och mer informativ, när det gäller de avsnitt som berör vad revisorn faktiskt gör. Denna förändring var ett försök att minska förväntningsgapet genom att förbättra intressenternas kunskaper om revisorns yrkesroll.⁴⁸

Brenda Porter utarbetade i början av 1990-talet en av de mest kända teoretiska beskrivningarna av förväntningsgapet. Hon delar upp begreppet i tre olika komponenter:

1. *Unreasonableness Gap*
2. *Deficient Standards Gap*
3. *Deficient Performance Gap*

Den första komponenten syftar på intressenternas i vissa fall orealistiska förväntningar som i praktiken är omöjliga att uppfylla. En vanlig missuppfattning bland intressenter är att en del tror att revisorn granskar precis allt som har med företaget att göra i samband med revisionen. Eftersom revisionen görs i efterhand skulle detta innebära att revisorn tvingas att sätta sig in i varje affärstransaktion som företaget gjort under perioden som revisionen omfattar. Detta

---

⁴⁶ Öhman et al (2006)

⁴⁷ Öhman et al (2006)

⁴⁸ Edenhammar et al (2004)

skulle innebära enormt mycket arbete och medföra stora kostnader för företaget, varför man i lagar och normer nöjt sig med att föreskriva ramar för revisionens utförande. I detta ramverk lämnar man utrymme för revisorn att bedöma vad granskningen ska fokusera på, utifrån begreppen väsentlighet och risk. Revisorn anses ha levt upp till god revisions sed om han vid revisionen följer de lagar och normer som reglerar granskningens utförande.

Deficient Standards Gap utgörs av otydlighet och brister när det gäller revisionsstandarder och regelverk. Med detta avses att regelverket inte är ändamålsenligt för vad man vill uppnå med revisionen, eller att det på grund av otydlighet eller väldigt stort omfång blir svårt för revisorerna att tillämpa. En annan bakomliggande orsak kan vara att regelverket innehåller luckor och således inte är heltäckande.

Den sista komponenten pekar på möjligheten till att revisionskvaliteten kan skifta, beroende på undermålighet beträffande vissa revisorers prestationer.⁴⁹ Liksom fallet är med de flesta andra yrkesgrupper, så finns det bra och dåliga revisorer. Revisionskvaliteten kan skifta beroende på revisorns rent yrkesmässiga kompetens, men också beroende på revisorns personlighet och motivation i arbetet. Vissa människor är noggranna och organiserade medan andra är slarviga och tar lätt på de regler vi har att rätta oss efter. Även om revisorstiteln i sig kan inge förtroende, är det nog troligt att dessa skiftningar även finns i revisorskollektivet.

Porters definition av förväntningsgapet kommer att användas i analysen för att diskutera hur ett eventuellt förväntningsgap mellan kreditgivare och revisorer uttalar sig, samt vilka de bakomliggande orsakerna till detta förväntningsgap kan vara. I samband med detta blir det också aktuellt att rent allmänt beröra vad olika intressentgrupper har för intresse av revisionen, både när det gäller genomförandet, dokumentationen och resultatet. Det teoretiska perspektivet på intressenternas varierande behov definieras med hjälp av intressentmodellen i nästa avsnitt.

2.3 Intressentmodellen

De behov som intressenterna har av information om företaget och dess verksamhet, styr deras förväntningar på företagets informationsgivning. Av särskilt stort intresse är oftast företagets årsredovisning som innehåller bl.a. förvaltningsberättelse, finansiell information i form av

---

⁴⁹ Nilsson (2005)

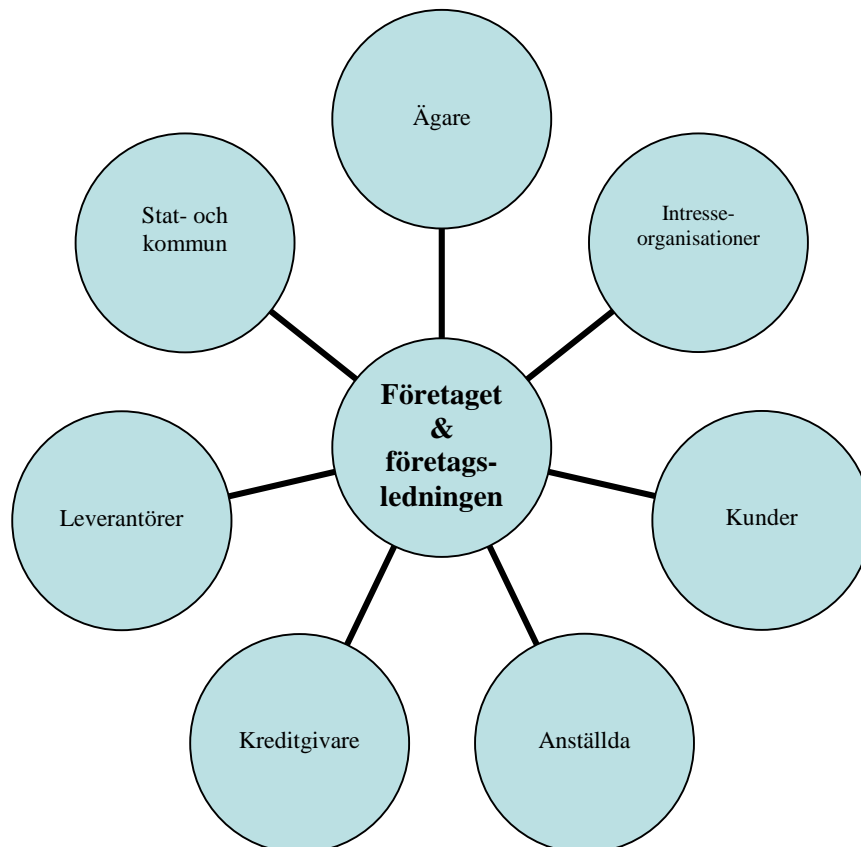
resultaträkning, balansräkning och noter, och även revisionsberättelse. Genom att illustrera företagets omvärld med hjälp av intressentmodellen får vi god överblick av både hur intressenternas utbytesrelation med företaget ifråga ser ut, samt även en bild av potentiella intressekonflikter mellan de olika intressenterna. ”Med företagets intressenter avser intressentmodellen alla de individer, grupper och organisationer som i något avseende har en utbytesrelation med företaget”.⁵⁰ Företaget och intressenterna står i ett ömsesidigt beroendeförhållande till varandra, vilket bara består så länge båda parter upplever att de har något att vinna på ett samarbete. Intressenterna har alla olika motiv och krav för sin medverkan i företagets verksamhet. Dessvärre är dessa krav inte alltid förenliga, vilket skapar intressekonflikter mellan intressenterna. Därför är en av företagsledningens viktigaste uppgifter att jämkra mellan kraven från olika intressenter så att en så kallad bidrags/belöningsbalans uppstår.⁵¹

---

⁵⁰ Bruzelius et al (2000)

⁵¹ Bruzelius et al (2000)

Intressentmodellen

Figur 1: Företaget och dess intressenter⁵²

Förutom att hjälpa oss att uttolka vilka olika förväntningar som kreditgivarna kan tänkas ha, dels på företagets informationsgivning och dels på revisionen, kan intressentmodellen bidra till att legitimera den kontrollfunktion som revisionen uppfyller. Vid revisionen granskas företagsledningens förvaltning av företaget samtidigt som det i så stor utsträckning som möjligt ska säkerställas att företaget fullgjort sina skyldigheter i enlighet med gällande lagstiftning och övriga normer på redovisningsområdet. Detta är inte detsamma som att företaget är helt och fullt finansiellt sunt och inte alls har gjort några dåliga affärer! En ”ren” revisionsberättelse tolkas ofta av den oinvigde som att företaget är fullständigt befriat från oegentligheter, men i realiteten talar den bara om att företaget har hållit sig inom ramen för de regler som finns, åtminstone så vitt man kunnat bedöma vid revisionen. Mot detta ska ställas att regleringarna på redovisningsområdet är långt ifrån heltäckande och att revisionen i vissa

⁵² Bruzelius et al (2000)

avseenden inte är något mer än en välorganiserad stickprovskontroll (författarnas anmärkning).

2.4 Lagstiftning och normer

De regler som omgärdar revision och redovisning finns till en liten del i lagstiftningen, men större delen av regleringen består av normer och praxis som utarbetats av branschorganisationer och framstående företrädare för de båda professionerna. Naturligtvis har de svenska spelreglerna påverkats av internationellt inflytande, kanske framförallt av IASB (International Accounting Standards Board) som är giganten när det gäller normgivning inom EU.

Regleringar kring vem som är bokföringsskyldig, hur bokföringen ska upprättas och avslutas och bokföringsskyldighetens innebörd med mera finns i Bokföringslagen.⁵³ Bestämmelser om hur bokföring och övrig information ska utformas och delges företagets intressenter i form av redovisning, finns i Årsredovisningslagen.⁵⁴ Denna lag gäller för de flesta fysiska och juridiska personer som enligt Bokföringslagen är skyldiga att avsluta den löpande bokföringen med ett bokslut.⁵⁵

Även redovisningsbestämmelserna i Årsredovisningslagen fylls ut med normer genom hänvisning till god redovisningssed.⁵⁶ Begreppet ”god redovisningssed” definieras i propositionen till 1975-års aktiebolagslag som ”en faktiskt förekommande praxis hos en kvalitativt representativ krets bokföringsskyldiga”.⁵⁷ I sista hand är det domstolarna som, genom sina avgöranden, bestämmer vad som ska anses utgöra ”praxis”.

Revisionsbestämmelser finns sedan 1999 i en separat revisionslag.⁵⁸ Denna lag reglerar bland annat kravet på att företag skall ha minst en revisor, vilka uppgifter revisorn skall utföra och vilken kompetens som krävs av en revisor. Här finns också specificerat vad revisionsberättelsen ska innehålla samt reglerna om revisorns tystnadsplikt, upplysningsplikt

---

⁵³ Bokföringslag (1999:1078)

⁵⁴ Årsredovisningslagen (1995:1554)

⁵⁵ Artsberg (2005)

⁵⁶ Årsredovisningslagen (1995:1554)

⁵⁷ Prop (1975:104)

⁵⁸ Artsberg (2005)

och skadeståndsansvar.⁵⁹ Lagstiftning om bland annat godkännande och auktorisation av revisorer, Revisorsnämndens uppgifter, revisorns skyldigheter och eventuella disciplinära åtgärder finns i Revisorslagen.⁶⁰ Bland de centrala krav som ställs på revisorerna i dessa båda lagar kan nämnas att de ska utföra sitt uppdrag i enlighet med god revisorssed och god revisionsred.⁶¹

I aktiebolagslagens nionde kapitel föreskrivs även här att alla aktiebolag ska ha minst en revisor och att revisorn ska avge en revisionsberättelse till bolagsstämman efter varje räkenskapsår. Dessutom stadgas det att granskningen ska omfatta bolagets årsredovisning, bokföring samt styrelsens och den verkställande direktörens förvaltning. ”Revisionsberättelsen skall också innehålla uttalanden om bolagsstämman bör fastställa balansräkningen och resultaträkningen och om bolagsstämman bör besluta om dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust enligt förslaget i förvaltningsberättelsen”.⁶² Granskningen ska vara så ingående och omfattande som god revisionsred kräver.⁶³ Det är här normerna kommer in i bilden eftersom revisorn anses ha levt upp till god revisionsred om han, med beaktande av begreppen väsentlighet och risk, följt de normer som är allmänt accepterade och tillämpade av framstående yrkesutövare inom branschen. Normsystemet är en följd av att lagstiftaren anser att en detaljerad lagstiftning på redovisnings- och revisionsområdet skulle bli för omfattande och svårhanterad, varför man nöjt sig med en ”ramlagstiftning” som ger utrymme för yrkeskunniga organ inom fackområdet, till exempel Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR), att utforma detaljregler i form av redovisnings- och revisionsnormer. Viss normgivning sköts även av Bokföringsnämnden (BFN), vars verksamhet bedrivs i statlig regi.

Liknande detaljlagstiftning kring revision som den i Aktiebolagslagen, finns även i Stiftelselagen⁶⁴ och Lag om ekonomiska föreningar.⁶⁵

---

⁵⁹ Revisionslag (1999:1079)

⁶⁰ Revisorslag (2001:883)

⁶¹ Diamant, (2004)

⁶² Diamant, (2004)

⁶³ Aktiebolagslagen (2005:551)

⁶⁴ Stiftelselag (1994:1220)

⁶⁵ Lag (1987:667)

Det mesta av de regleringar som nämnts ovan behandlar redovisning, revision och företagande i allmänhet. Eftersom detta arbete fokuserar på kreditgivarnas förväntningar på revisionens innehåll, innebörd och utförande, är det även nödvändigt att säga något om de regler som omgärdar kreditgivarnas verksamhet. Denna regleras till stor del genom ”Lag (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse”. Det åttonde kapitlet i denna lag behandlar hantering av krediter och övriga engagemang, varför detta kapitel har stark anknytning till temat för denna uppsats. Här ställs det upp krav på att en kreditgivare, innan några krediter beviljas, måste pröva risken för att inte kredittagaren skulle kunna fullgöra sina förpliktelser enligt avtalet. Dessutom kräver lagen att kreditgivaren genomför en organiserad kreditprövning som dokumenteras väl och utmynnar i ett tillräckligt beslutsunderlag för att risken med ifrågavarande kredit ska kunna bedömas.⁶⁶ Kort och gott så krävs det av beslutsfattaren att denne med rimlig sannolikhet försäkras sig om att kredittagaren klarar av att återbetala krediten, inklusive räntor och övriga tillkommande avgifter. Om så inte är fallet, får någon kredit inte lämnas.

2.5 Kapitelsammanfattning

Detta kapitel har ägnats åt att beskriva den teoretiska grunden bakom revisionsplikten, delar av den forskning som bedrivits kring förväntningsgapet och de lagar och normer som reglerar kreditgivning och revision i Sverige. Agentteorin har beskrivits som den dominerande revisionsteorin och genom att konstatera existensen av ett förväntningsgap, har behovet av oberoende granskning i form av revision klarlagts. Förväntningsgapet har beskrivits enligt Brenda Porters teorier och intressenternas förhållande, dels till företaget och dels till varandra inbördes har berörts utifrån intressentmodellen. Peter Öhmans tankar om att förväntningsgapet är intressentberoende och egentligen består av flera olika förväntningsgap har lyfts fram, liksom Adam Diamants forskning kring revisorns oberoende. Avslutningsvis gjordes en översiktlig genomgång av normer och lagstiftning på området.

---

⁶⁶ Lag (2004:297)

3 Metod

I detta kapitel presenteras hur studien är uppbyggd och vilket tillvägagångssätt som använts. Reliabilitet och validitet kopplas samman i metodavsnittet för att kunna diskutera undersökningens kvalitet.

3.1 Undersökningsansats

För att få fram redovisningskunskap finns det ett antal olika tillvägagångssätt som forskare använder sig av. Indelningen görs i deduktivt tillvägagångssätt respektive induktivt tillvägagångssätt. Den deduktiva ansatsen tar sin utgångspunkt i befintlig teori och syftet är att testa denna. Den induktiva ansatsen innebär att man tar sin utgångspunkt i empirin med syftet att bygga upp ny teori, det vill säga ny kunskap.⁶⁷

Vår uppsats fokuserar på de eventuella effekterna av att bankernas förväntningar på revisorernas granskning av företagens finansiella rapportering, skulle skilja sig från den granskning som revisionen i praktiken omfattar. Det praktiska problemet analyseras utifrån teorin om förekomsten av ett förväntningsgap inom revisionen. Vi använder således en vedertagen teori som vi applicerar på ett verkligt problem. Detta innebär att uppsatsen har en deduktiv undersökningsansats.

3.2 Undersökningsmetod

En undersökning kan vara kvantitativ eller kvalitativ, men den kan även vara båda delarna. I den kvantitativa undersökningen är mätningen av största vikt.⁶⁸ Den kvantitativa metoden innebär att man utgår från statistiska mätningar i form av enkäter, prov, test och frågeformulär.⁶⁹

---

⁶⁷ Artsberg (2005)

⁶⁸ Jarlbro (2000)

⁶⁹ Backman (1998)

I en kvalitativ undersökning använder man sig inte av siffror eller tal. Metoden grundar sig på verbala formuleringar, vilket på sätt och vis innebär att undersökningen blir mer djupgående än vid användandet av kvantitativ metod.⁷⁰ Kvalitativ undersökning förknippas med djupintervjuer vilket ger en djupare förståelse för det problem man har som avsikt att studera.⁷¹ Vår undersökning bygger i stor utsträckning på besöksintervjuer där vi i många fall frågar efter intervjupersonernas subjektiva bedömningar. Då detta kräver mer djupgående information har vi valt att göra en kvalitativ undersökning eftersom vi anser att denna metod bäst tjänar vårt syfte.

Det finns tre vanliga typer av intervjuer; besöksintervjuer, telefonintervjuer och postenkäter. Anledningen till att vi valt besöksintervjuer är att de går relativt fort att genomföra, det är lätt att följa upp frågor och rätta till eventuella missförstånd. Vi hade många följdfrågor så denna metod passade oss utmärkt. Dessutom har vi skickat frågorna till respondenterna i förväg, för att de ska få tid på sig att fundera över sina svar. Det som kan vara negativt är att besöksintervjuer kan medföra höga kostnader, men detta var inte ett problem för oss eftersom de flesta av våra intervjuer ägde rum lokalt i Lund och Malmö. Däremot har vi haft problem med att få intervjupersoner att ta emot besök, då vi ofta kände att vi slussades mellan företagets delar i väntan på någon som ville ställa upp. Andra nackdelar med besöksintervjuer kan vara att vi som intervjuare kan ha påverkat respondentens svar genom det sätt vi ställde frågorna på, den så kallade intervjuareffekten. Dessutom kan det vara svårt att få ärliga svar på känsliga frågor, men detta problem tror vi inte uppstod inte i vårt fall. Telefonintervjuer hade kunnat vara ett alternativ till våra besöksintervjuer, men till följd av frågornas natur strävade vi efter att få personlig kontakt med respondenten så att vi alla hade möjlighet att ställa följdfrågor. Vi uteslöt postenkäter för att sådana inte medger tillräckligt djupgående svar. Dessutom utesluter postenkäter möjligheten att ställa följdfrågor och leder ofta till ett högt svarsbortfall.⁷²

---

⁷⁰ Backman (1998)

⁷¹ Bryman (1997)

⁷² Wiedersheim et al (1991)

3.3 Intervjuguide

De två grupperna vi var intresserade av att undersöka var banktjänstemän och revisorer. Vi utarbetade olika intervjuguides för de två grupperna, där revisorerna fick svara på en uppsättning frågor och banktjänstemännen på en annan. Detta gjordes för att de olika respondentgruppernas roller skiljer sig åt och uppsatsens frågefokus såg inte likadant ut för båda grupperna. (Intervjufrågorna redovisas i bilaga 1 och 2)

3.4 Undersökningsobjekt

Syftet med uppsatsen är att undersöka och redogöra de förväntningar som banker har på revisorernas granskning av företagets finansiella rapportering, samt hur väl dessa förväntningar stämmer överens med den granskning som revisorerna faktiskt utför och ska utföra enligt gällande lagar och normer. För att kunna besvara vår frågeställning har vi valt att intervjua representanter för fyra av Sveriges ledande banker, Handelsbanken, Nordea, Skandinaviska Enskilda Banken (SEB) och Sparbanken Finn. Vi har även intervjuat representanter från revisionsbyråerna KPMG, Öhrlings PricewaterhouseCoopers och Ernst & Young i Lund samt byrån Tre Revisorer i Helsingborg. Varje intervju tog i genomsnitt en timme och genomfördes på respondenternas arbetsplats. För att få ut så mycket som möjligt av intervjuerna e-postade vi frågorna till respondenterna i förväg. Intervjuerna bandades med respondenternas tillåtelse för att underlätta bearbetningen av materialet i efterhand. I övrigt gick vi tillväga så att en av författarna ställde intervjufrågorna och övriga tog anteckningar och flikade in en del av följdfrågorna.

3.5 Datainsamling

Efter att vi valt frågeställning var vi tvungna att hitta sätt att besvara den utifrån uppsatsens syfte. De data som används i en uppsats kan vara av två slag, primär- och sekundärdata.⁷³ Denna uppsats bygger på en kombination av dessa båda informationstyper.

---

⁷³ Wiedersheim et al (1991)

3.5.1 Primärdata

Primärdata är data som forskaren själv skaffar fram för ändamålet. De vanligaste insamlingsmetoderna för att samla in primärdata är intervjuer eller enkäter. Data kan också samlas in via experimentella försök, men detta är knappast aktuellt för denna uppsats.⁷⁴ Primärdata som används i föreliggande undersökning har samlats in vid intervjuer med kreditgivare och revisorer. Detta har varit den främsta informationskällan.

3.5.2 Sekundärdata

Sekundärdata är data som insamlats för något annat syfte i samband med tidigare undersökningar av andra författare.⁷⁵ Exempel på sekundärdata är böcker, artiklar, offentlig statistik och rapporter.⁷⁶ En fördel med att använda sekundärdata är att det kan spara tid och pengar, eftersom informationen redan insamlats och sammanställts för något annat syfte.⁷⁷ För att få en grundkunskap i ämnet är sekundärdata väldigt användbart. Man måste dock ha i åtanke att dessa data har samlats in för andra ändamål och därför till viss del präglats av detta. I arbetet med denna uppsats har det använts en mängd sekundärdata, bland annat i form av kurslitteratur, vetenskapliga artiklar, avhandlingar och revisionsnormer.

3.6 Undersökningens kvalitet

För att undersökningen ska ha ett värde måste undersökningsmetoder, parametrar och andra aspekter präglas av reliabilitet och validitet. Om så inte är fallet uppfyller inte den slutliga produkten ett vetenskapligt värde⁷⁸.

3.6.1 Validitet

Validitet anses vara det viktigaste forskningskriteriet. Det innebär att forskaren mäter det han planerar att mäta. Inom begreppet validitet brukar man skilja mellan tre olika kategorier; begreppsvaliditet, intern validitet och extern validitet.⁷⁹ Det finns tre olika typer av

---

⁷⁴ Wiedersheim et al (1991)

⁷⁵ Befring (1998)

⁷⁶ Befring (1998)

⁷⁷ Bryman (2002)

⁷⁸ Ejvegård (2003)

⁷⁹ Bryman (2002)

validitetsfel; om man mäter mindre än det man avser att mäta, om man mäter mer än det man avser att mäta eller om man mäter något annat än det man avser att mäta.⁸⁰

För att kunna uppnå validitet i undersökningen har vi genomfört intervjuerna öga mot öga med respondenterna och valt att intervjua personer som har stor kunskap om vårt undersökningsområde. Då vi e-postade frågorna i förväg har vi kunnat öka validiteten i vår studie, och respondenterna har kunnat förbereda sig på frågorna och ge oss mer utförliga svar. Problemet vi kan ha stött på är den så kallade intervjuareffekten, det vill säga att vi kan ha påverkat deras svar. Intervjuerna genomfördes som semistrukturerade besöksintervjuer, vilket gjorde att misstolkningar kunde undvikas och att de oklarheter som dök upp kunde klaras ut på plats.

3.6.2 Reliabilitet

Begreppet reliabilitet innebär att man genomför undersökningen på ett tillförlitligt sätt. En hög reliabilitet innebär att undersökningen ska kunna upprepas vid ett senare tillfälle av andra forskare och då ge i princip samma resultat⁸¹. Reliabilitet är inte aktuellt för kvalitativa undersökningar då det inte anses vara väsentligt att samma undersökningar ska kunna upprepas⁸².

Vi har intervjuat fyra revisorer och fyra banktjänstemän för att kunna öka studiens reliabilitet. Vid intervjuerna har vi använt oss av bandspelare och fördelat arbetet så att en av författarna har ställt frågorna och de andra har tagit anteckningar och flikat in följdfrågor. Vi valde att ha en fast intervjumall för revisorerna och en fast intervjumall för banktjänstemännen för att kunna öka tillförlitligheten. Intervjuerna har genomförts i en lugn miljö där både författarna och respondenterna har kunnat tala ostört, vilket medfört att vi på det sättet har vi kunnat minska hoten mot reliabiliteten.

---

⁸⁰ Artsberg (2005)

⁸¹ Patel et al (1994)

⁸² Bryman (2002)

3.7 Metodkritik

Undersökningen omfattar intervjuer med representanter från fyra banker och fyra revisionsbyråer. Vi har upplevt att alla våra respondenter haft en bred kunskap om sitt område och kunnat svara utförligt på våra frågor. Ingen av respondenterna har haft något emot att få sina namn publicerade i uppsatsen. Alla accepterade också att vi använde oss av bandspelare vid intervjuerna, med anledning av att detta hjälpte oss mycket vid bearbetningen av materialet. Dock kan det hända att svarens sanningshalt minskats då det kan finnas en tendens att begränsa svaren under inspelning, framförallt om risken finns att man senare kommer att tvingas motivera sina svar i något annat sammanhang baserat på att svaren offentliggjorts genom att redovisas med namn i denna undersökning. Dessutom kan vi ha påverkat deras svar genom den tidigare diskuterade intervjuareffekten. Denna risk försökte vi dock minimera genom att e-posta frågorna till respondenterna i förväg så att de fick möjlighet att förbereda sina svar.

3.8 Kapitelsammanfattning

Uppsatsen har en deduktiv undersökningsansats eftersom en vedertagen teori har applicerats på ett verkligt problem. Semistrukturerade besöksintervjuer har använts som redskap för att samla in primärdata, vilket innebär att empirin i huvudsak är av kvalitativt slag. Detta har vi kompletterat med inslag av kvantitativ såväl som kvalitativ sekundärdata, för att få ut så mycket som möjligt av studien. Våra respondenter representerar två grupper; kreditgivare och revisorer. Som metod för att samla in primärdata valdes att göra semistrukturerade besöksintervjuer, dels för att få bättre kontakt med respondenterna än vid till exempel telefonintervjuer och dels för att kunna ställa följdfrågor. För att minimera den så kallade intervjuareffekten, e-postades huvudfrågorna till respondenterna i förväg. Detta gjordes för att respondenterna skulle få möjlighet att förbereda sina svar och så att dessa inte skulle påverkas i nämnvärd utsträckning av intervjusituationen. Intervjuerna pågick tills en viss mättnad uppstod. Med mättnad menas att frågorna kändes uttömda och att det kunde spåras en viss upprepning i respondenternas svar. Sekundärdatan i undersökningen är främst hämtad från diverse böcker och vetenskapliga artiklar.

4 Resultatredovisning

Detta avsnitt syftar till att presentera den empiri som insamlats och tolka respondenternas svar utifrån de teorier och regelverk som tidigare presenterats. Resultatet av denna analys kommer att användas för att dra slutsatser i nästkommande avsnitt.

4.1 Banktjänstemännen

De fyra banktjänstemännen har alla olika ansvarsområden inom respektive bank men har det gemensamt att utlåning till företag ingår i deras arbetsuppgifter.

- *Rebecka Thörnqvist arbetar som företagsrådgivare på Handelsbanken i Malmö.*
- *Anders Rahm arbetar som kreditchef på Skandinaviska Enskilda Banken (SEB) i Lund.*
- *Lars Ohlsson arbetar som kontorschef på Sparbanken Finn i Södra Sandby.*
- *Camilla Olofsson arbetar som företagsmarknadschef på Nordea i Lund.*

4.1.1 Vilken funktion revisionen och revisorn fyller för banken vid kreditgivning

Alla respondenter förklarar att arbetsgången fram till ett kreditbeslut innebär att många olika aspekter av ett företag bedöms. Banken måste analysera olika risker som kan behöva tas med i bedömningen. Olika faktorer som storleken på krediten samt företagets förutsättningar i övrigt, till exempel i vilken bransch det verkar, hur stort det är och i vilken fas det befinner sig beaktas i beslutsprocessen. Ytterligare en väsentlig del som bedöms är ägaren och företagsledningen. Alla respondenter tryckte på att en kunds tidigare engagemang i banken är en viktig parameter i beslutsprocessen. Det kanske är så att banken har haft en person och dess företag som kund under en längre tid och därför har en historik att kunna följa. Anders förklarar att vilket material som banken begär in varierar högst väsentligt från det ena företaget till det andra, dels på grund av ovan nämnda faktorer och dels på grund av hur

företaget går. Om ett företag går mindre bra räcker inte ett reviderat bokslut utan företaget blir kanske tvunget att presentera en budget och delårsrapporter.

Avgörande för banken är självklart företagets återbetalningsförmåga. Kommer företaget att kunna uppfylla sina åtaganden? Camilla uttryckte att ”ett företags kreditvärdighet ligger ju inte endast i historiken utan framför allt i framtiden”. Även de övriga tre banktjänstemännen betonar vikten av en rimlig framtidsprognos för företaget.

Camilla förklarade vidare att när banken bedömer om ett företag är starkt i förhållande till skulden så är det främst soliditeten man granskar. Vad som är en bra soliditet beror sedan bland annat på i vilken bransch företaget verkar och i vilken situation företaget befinner sig. Banken tittar också på företagets skuldsättningsgrad, det vill säga hur stora företags justerade skulder är i förhållande till det justerade egna kapitalet. Rebecka nämner att kassaflödet är en avgörande variabel i samband med ett kreditbeslut.

Gemensamt för samtliga respondenter är att de anser att reviderade bokslut och revisionsberättelser utgör mycket viktiga beslutsunderlag och därför också oftast är ett krav för att en kredit ska kunna beviljas. Rebecka uttrycker det som att ett reviderat bokslut utgör någon form av ”kvalitetsstämpel” på företaget och dess verksamhet.

När det gäller direktkontakt med revisorn så blir detta aktuellt framförallt då banken har något spörsmål kring ett företags bokslut. Samtliga respondenter framhåller att det skiljer sig åt, beroende på företagsstorlek, hur ofta de har direktkontakt med företagets revisor. Kontakten kan dels bestå av att banktjänstemannen möter revisorn personligen, om denne följer med företagaren till banken, men oftast handlar det bara om telefonkontakt. Rebecka säger att hon flera gånger varit med om att revisorn följt med kunden till banken i de fall då kunden varit ett mindre företag. De övriga tre respondenterna träffar i regel inte revisorn personligen på banken, utan kontakten sköts via telefon. Alla respondenterna poängterar att all kontakt med revisorn sker först efter ett godkännande från företaget. Lars säger att oftast så kommer kunden själv och presenterar sitt företag, i samband med vilket banken granskar företagets bokslut. Först därefter sker en eventuell återkoppling till revisorn, framförallt om det är något i bokslutet som banktjänstemannen känner sig osäker på och vill att revisorn förklarar lite närmare.

Alla respondenterna tar upp skillnaden mellan stora företag, som ofta har en egen ekonomiavdelning och mindre företag där man kanske inte har så stora resurser. Ett mindre företag har oftast inte lika stor tillgång till specialistkompetens på ekonomiområdet, som ett större företag med en egen ekonomiavdelning. Därför förlitar sig mindre företag i större utsträckning till råd och hjälp från sin revisor. I det sistnämnda fallet är det därför mer sannolikt att en revisor skulle följa med företagaren till banken menar respondenterna.

Svaret på frågeställningen kan kort sammanfattas i att funktionen syftar till att klargöra en potentiell återbetalningsförmåga genom att fungera som en kvalitetsstämpel avseende ett företags finansiella styrka. Man utgår från att revisorn i mindre företag också biträder med råd och hjälp utöver själva revisionen.

Resonemanget återfinns bl.a. hos Öhman i dennes beskrivning av tre olika exempel på förväntningsgap. Han tar i sitt första exempel upp problemställningen med revisionens betydelse för värderingen av ett företag som livskraftigt. Camillas utgångspunkt för sin uppfattning är just livskraft i betydelsen återbetalningsförmåga. Samtidigt är Camilla och övriga respondenter medvetna om att revisionen och revisorn inte svarar för något framtidsinriktat ställningstagande.

Respondenternas utgångspunkt i återbetalningsförmåga och framtidsinriktad information berör också revisorns huvudsakliga uppgifter såsom noterats av Öhman och Häckner i artikeln i *European Accounting Review*. Här avses närmast uppgiften att meddela info till externa intressenter och revisorns tveksamhet p.g.a. att informationen inte kan grundas på tillförlitliga processer. Återigen kan konstateras att respondenterna synes klara över revisionens begränsning till att visa en rättvisande bild vid ett visst givet tillfälle.

I fråga om respondenternas gemensamma uppfattning av revisionen som en kvalitetsstämpel kan också erinras om Jönssons teori om redovisningens rollutveckling. Det är då närmast fråga om punkten 1 (redovisningen som en formaliserad rapport ägnad att undvika vilseledande) och punkt 3 (redovisningen som en tjänare av ett allmänt övergripande intresse). Brännströms uttalande i pressmeddelandet från FAR (16 mars, 2005) ansluter sig till det

föregående genom att konstatera att revisionen syftar till att skapa förtroende för ett företags ekonomiska ställning och minska risken för intressenter såsom kreditgivare.

4.1.2 Bankens förväntningar på revisorn och revisorns arbete

Alla respondenterna är ense om att en av revisorns viktigaste uppgifter är att granska företagets bokslut och årsredovisning. I synnerhet är det viktigt att balans- och resultaträkningar granskas ingående och att revisorn förmedlar att innehållet i dessa i alla avseenden är korrekt. Samtliga respondenter förväntar sig att revisorn ska vara objektiv och oberoende. Dessutom anser de att det är en absolut nödvändighet att de kan förlita sig på att siffrorna i företagets bokslut är korrekta. Detta medför att revisorn förväntas vara väl insatt i företagets verksamhet, för att på så vis ha en stabil grund för sin granskning. Samtidigt så uttrycker samtliga respondenter att de ibland känner en osäkerhet när det gäller om allt verkligen är granskat. Rebecka förklarar att hon ofta tittar på vad kunden har betalat i arvode till sin revisor. Storleken på revisionsarvodet kan enligt henne ge en indikation på hur mycket tid revisorn lagt ner på att granska företaget.

Både Lars och Anders förklarar att de i vissa fall önskar att revisorn var företagaren mer behjälplig, eller som Lars uttryckte det, att revisorn var mer aktiv. Lars menar att företagaren många gånger inte är så kunnig när det gäller siffror och redovisning. När så är fallet menar Lars att det är av stort värde att revisorn är företagaren behjälplig och säger ifrån, om det är något som inte ser så bra ut och vad företaget i så fall skulle kunna göra för att förbättra detta. Även Camilla ger uttryck för en förhoppning om att revisorn i de fall där det behövs är så pass aktiv, att denne inte bara nöjer sig med ett engagemang motsvarande den absoluta miniminivå som regelverket kräver.

När det gäller förväntningar på revisorn så uttrycker samtliga respondenter att de kan ha olika högt ställda förväntningar beroende på dels viken byrå som anlitas och dels på vilken revisor som gjort själva revisionen.

Anders säger att banken många gånger rekommenderar revisorer till företagare. Han säger vidare att han ibland till och med vill att en kund ska byta revisor. När detta sker är det främst

då Anders inte tycker att revisorn gjort ett bra arbete. Bristande kvalitet på revisorns arbete innebär enligt Anders att det förekommit direkta felaktigheter i bokslutet, eller att revisorn inte varit företagaren behjälplig. Anders säger sedan att han upplever att det, precis som i många andra yrkesprofessioner, finns både bra revisorer och mindre bra revisorer. Att vara auktoriserad revisor innebär kanske inte att man är en bra revisor i alla avseenden. Anders förklarar att revisorns personlighet har stor betydelse för hur noggrant granskningen utförs.

Även Lars säger att de vid några tillfällen rekommenderat en företagare att byta revisor. Detta har berott på att revisorn inte varit tillräckligt ”aktiv” gentemot företagaren. Självklart, säger Lars, kostar det företagaren mer om revisorn skall fungera mer som en konsult, men det måste man ställa mot vad det kan komma att kosta en företagare att inte få den hjälp som behövs.

Anders och Rebecka påpekar båda vikten av att företaget inte bara har en bra revisor, utan att även valet av en bra redovisningsbyrå är väsentligt. Många gånger är det så att små företag har ett företag som sköter bokföringen och att man sedan anlitar en revisor som mer eller mindre bara ”skriver på”, säger Anders. Om så är fallet, kan företagets val av redovisningsbyrå spela en avgörande roll i samband med ett kreditbeslut. Anders säger att om företaget har en kompetent redovisningsbyrå som sköter löpande bokföring och redovisning, så kan banken i regel förlita sig på att detta sköts på ett korrekt sätt.

Även Lars uttrycker det som att han upplever att en del revisorer bara skriver på. I de fall då man från bankens sida får den känslan är man naturligtvis mer observant. Samtidigt vill han framhålla att det självklart bara är en känsla och att den naturligtvis kan vara helt felaktig. Camilla förklarar att hon upplever att hon känner olika förväntningar och trovärdighet för olika revisorer. Hon uttrycker det som att hon kan känna det som att ”den revisorn skriver lättare på än en annan, utan att han/hon egentligen granskat det”. Hon förklarar samtidigt att hon inte vill svartmåla någon och menar att det finns bra och mindre bra revisorer precis som det finns bra och mindre bra banktjänstemän. Hon framhåller vidare att det finns revisorer med ett allmänt gott renommé, som hon upplever ett starkt förtroende för och som hon vet levererar underlag av bra kvalitet.

Gemensamt för respondenterna är att de upplever ett skiftande förtroende för dels vilken revisionsbyrå ett företag anlitar och dels vilken revisor det anlitar. Alla respondenter förklarar

att en viss revisor på en revisionsbyrå kan de känna ett större förtroende för än en annan revisor på samma byrå. Rebecka och Anders framhåller att även valet av redovisningsbyrå är intressant att titta på och att deras förväntningar skiftar även när det gäller dessa.

Anders förklarar förväntningarna på olika revisionsbyråer genom att jämföra de stora internationella byråerna med mindre revisionsföretag med få anställda. På de stora revisionsbyråerna menar Anders att man besitter stor kunskap genom att man har många anställda med olika specialistkompetenser. Om en enskild revisor på en sådan byrå har ett spørsmål, finns det större möjligheter att ta hjälp av en kollega med rätt kompetens för att på så vis nå fram till en lösning. När man stöter på problem, förklarar Anders, är det nog oftare en av de lite mindre byråerna som är inblandad. Samtidigt framhåller han att det inte nödvändigtvis behöver vara så, utan att det är viktigt att inte dra alla över en kam. Självklart, säger Anders, finns det ju mer eller mindre bra revisorer även på de stora byråerna.

Lars efterfrågar, som nämndes i texten ovan, mer ”aktivitet” från revisorn. Detta upplever han att de större revisionsbyråerna är bättre på att tillhandahålla. De ger mer återkoppling till kunden och säger till när något ser mindre bra ut, förklarar Lars. Han säger att en del av hans kunder är mycket bra företagare och bra på just sin verksamhet, men de har ofta inte någon större kunskap om sina räkenskaper. Då menar Lars att det är viktigt att de har en revisor som kan säga ifrån i ett tidigt skede och göra företagarna uppmärksamma på vad som är mindre bra.

Gemensamt för samtliga respondenter är att de generellt sätt upplever ett starkt förtroende för revisorer.

Samtliga respondenter uttrycker att de förväntar sig att revisorn förhåller sig oberoende och objektiv i sin granskning. De förväntar sig sedan att de kan förlita sig på att innehållet i reviderat material är korrekt. När det gäller förväntningar på revisorn kan dessa variera och vara olika högt ställda beroende på vilken byrå som anlitas och mer specifikt på valet av revisor som anlitas. Respondenterna uttrycker vidare en förhoppning snarare än en förväntan om att revisorer skall vara mer aktiva när det gäller att vara företagare behjälpliga i sådant som kan definieras som revisionsnära tjänster.

Respondenternas förväntan på att kunna förlita sig på att reviderat material är korrekt överensstämmer med Jönssons teori såsom nämns i punkt 4.1.1 ovan.

Respondenterna från banken är angelägna om att företagen kan leva upp till sina åtaganden gentemot banken, och då främst företagets återbetalningsförmåga. Banken kan därför sägas vara intresserad av, inte bara att det reviderade materialet är korrekt, utan även att de kan förlita sig på att företaget på längre sikt kan leva upp till dess åtagande gentemot banken. Både Lars och Anders ger tydligt uttryck för denna önskan. I ett av de förväntningsgap som Öhman beskriver påvisas att det bland intressenter just finns en uppfattning om att de inte bara skall kunna förlita sig på att reviderat material är korrekt utan även att de kan förlita sig på att företaget är livskraftigt. Även Brenda Porter berör ovannämnda problematik med för högt ställda förväntningar i det hon kallar "Unreasonableness gap". Brenda Porter syftar här på en intressents orealistiska förväntningar. Som vi sett uttrycker respondenterna inte förhållandet som förväntning (något man har anledning att räkna med) utan som förhoppning eller önskemål. I rättspraxis har gjorts klart att revisionen inte avser att spegla en framtid eller gå längre än vad lagen stadgar. Se NJA 1998 sid. 734 och HD: s yttrande om varulagret som var utsatt för prisfluktuation på kort sikt.

Respondenterna uttrycker också som en självklarhet att en revisor skall vara oberoende. Diamant konstaterar att detta är en av de mest centrala förutsättningarna för att hela förtroendemekanismen skall fungera. Av samma skäl lägger respondenterna samma vikt vid oberoendet och opåverkbarheten. I NJA 1998 sidan 734 uttrycker HD samma sak och total enighet råder mellan respondenterna och regelverket i fråga om vad som är en central förutsättning.

Respondenterna menar också att man har olika förväntningar på revisorerna beroende på individuella förhållanden som vilken byrå eller vilken revisor det är fråga om. Detta skulle kunna tolkas som ett uttryck för den förklaring Öhman har till den måttliga homogeniteten där omfattningen av en revision tillåter individuella skillnader utan att för den skull vara av olika kvalitet. Respondenterna kan också tolkas så att det helt enkelt är så att olika revisorer, trots samma utbildning, är olika duktiga på att fokusera på väsentligheter. Den skillnad i förväntning som respondenterna här ger uttryck för avser dock kretsen revisorer enbart och

inte förhållandet mellan respondenterna och revisorerna. Uppfattningen är därför av mindre betydelse för den egentliga frågeställningen.

4.1.3 Banktjänstemännens tankar om teorin om förväntningsgapet

När vi frågar respondenterna om de upplever att det kan finnas ett förväntningsgap mellan vad man på banken förväntar sig att en revisor ska göra i samband med en revision och vad revisorn faktiskt gör, svarar samtliga att de inte upplever att det finns något större förväntningsgap.

Anders säger att han inte tror att man förväntar sig mer av revisorn än vad revisorn gör i sitt arbete. Kanske, säger han, kan det vid något enstaka tillfälle förekomma, men i regel så är granskningen korrekt utförd när den utförs av en bra och välrenommerad revisor. Han menar att det är en förutsättning för banken att de kan förlita sig på att det material de har är rätt och riktigt. Banken kan omöjligt kontrollera allt själv, utan måste kunna förlita sig på att det redan har gjorts vid revisionen.

Om man läser en revisionsberättelse, säger Camilla, så står där vad det är som revisorn gör i sitt arbete. Men säger hon, det står ofta lite "halvluddigt" skrivet och då hoppas man att revisorn verkligen har gjort en grundlig granskning och förmedlat eventuella fel och brister till företagets intressenter genom att lyfta fram dessa i revisionsberättelsen.

När det gäller kunskapen hos banktjänstemännen om vad som verkligen ingår i en revision, så tror Anders att denna nog kan skilja sig åt något mellan de juniora och seniora medarbetarna. Men han framhåller samtidigt att han tror att kunskapen generellt sett är god om vad det i stort sett innebär både på SEB och hos konkurrenter.

Respondenterna är eniga i att de inte upplever något större förväntningsgap. Anders menar att generellt sett är kunskapen god hos banken i fråga om avd som kan förväntas av en revisor.

Öhman berör kunskapens betydelse för förväntningsgapet när han konstaterar att gapet är intresseberoende och visar sig i två dimensioner. Den ena menar att gapet är beroende av

intressentens kunskap om revisorsyrket. Ju mer kunskap desto mindre gap. Anders och övriga respondenters svar tyder på att kunskapsnivån är hög och därmed är gapet obetydligt. Bruzelius beskrivning av intressentmodellen hävdar att intressentens behov och vinstintresse styr förväntan på ett företags informationsgivning (inkl årsredovisning). Sett för sig själv skulle alltså en hög kunskapsnivå om den rimliga förväntan man kan ha på en revision, inte kunna minska ett gap som beror på behovet. Respondenterna har i sina svar visat att så inte är fallet.

4.2 Revisorerna

- *Dan Andersson arbetar på Öhlings PriceWaterhouseCoopers som auktoriserad revisor. Andersson är även kontorschef för byråns kontor i Lund.*
- *Martin Johansson arbetar sedan två år tillbaka som revisor på KPMG i Lund*
- *Jan-Åke Persson arbetar som auktoriserad revisor på Ernst & Young. Han har arbetat som revisor i 34 år.*
- *Daniel Holmgren arbetar som revisor på Tre Revisorer i Helsingborg AB*

4.2.1 Revisorernas syn på revision och revisorns roll

I grunden, säger Dan, har vi en lagstadgad revisionsplikt som gäller alla aktiebolag. En del av vårt arbete som revisorer är att utföra denna lagstadgade revision, det vill säga att ta del av ett företags förvaltning, räkenskaper och bokslut och granska detta enligt en ganska given modell. Det står i regelverket vad vi ska dokumentera, vad vi ska granska etc. Det är få yrken som är så strikt hållna med ett så omfattande regelverk menar han. Den andra delen av vår roll som revisor är att fungera som ett bollplank gentemot företaget i sådant som är revisionsnära frågor. Men, säger han, det finns ju begränsningar för vad vi kan och får göra mot bakgrund av vår roll som oberoende granskare. Vi kan ju tillhandahålla det som kallas revisionsnära tjänster, men aldrig ta det där fulla steget in i verksamheten som framför allt mindre företag ibland efterfrågar. Dan förklarar vidare att han idag upplever att företag i större utsträckning än tidigare efterfrågar mer spetskompetens. Det kan vara problem man identifierar i ett företag som kräver expertkunskaper, i frågor som till exempel rör moms eller företagsförvärv. Dan

berättar att man inom byrån har goda möjligheter att rådfråga någon kollega med rätt specialistkompetens i de fall då detta blir nödvändigt.

Många tror att revisorn bara har en kontrollerande roll, säger Jan-Åke och förklarar även han att revisorns roll oftast är mer omfattande än så. Många gånger är man företagaren behjälplig med mer än att bara revidera och upprätta en revisionsberättelse, säger han. Företagaren kan behöva konsultera sin revisor i så kallade revisionsnära frågor, såsom till exempel skattefrågor, ägarfrågor och upprättande av deklaration. Jan-Åke belyser den aktuella debatten om avskaffandet av revisionsplikten och förklarar att han tror att ett avskaffande av revisionsplikten för många företag inte skulle ha så stor betydelse. Även om revisionsplikten avskaffas kommer företagets behov av konsultation av en revisor kvarstå, menar han. Även Dan belyser diskussionen om ett eventuellt avskaffande av revisionsplikten och förklarar att han tror att en del intressenter, bland annat kreditgivare, fortfarande kommer att efterfråga en oberoende genomgång av företagets räkenskaper innan man bestämmer sig för att ha affärer ihop.

Jan-Åke berättar vidare om hur han ofta blir ombedd att följa med sina kunder till banken och presentera företagets siffror. Framför allt är det mindre ägarledda företag som har det behovet, publika företag har själv resurser för att hantera detta. På något sätt så kommer jag att stå för något mer än bara just en revisionsberättelse, bara genom att följa med kunden till banken, säger Jan-Åke. Kanske handlar det om en ökad trovärdighet, att revisorn följer med kanske kan stärka upp företagets image gentemot banken, säger han. Självklart är det så, förklarar Jan-Åke, att jag inte följer med en kund till banken och talar för dennes sak, om jag inte själv tror på kunden och dennes företag.

Martin förklarar att hans roll som revisor är att göra en oberoende granskning av ett bolags årsredovisning, räkenskapshandlingar samt företagsledningens förvaltning. Genom revisionsberättelsen presenterar han sedan resultatet av sin granskning. Revisionsberättelsen riktar sig främst till olika intressenter som inte har möjlighet till full insyn i företaget. På grund av att företagets olika intressenter inte har denna fulla insyn, så ska revisorn genom revisionen försäkra sig om att företagets uppgifter ger en rättvisande bild, säger han. Resultatet av revisionen kommuniceras sedan via revisionsberättelsen till företagets intressenter, så att dessa genom den oberoende granskningen tillförsäkras en trygghet om att

allt är som det ska. Martin förklarar att om revisorn skriver under en revisionsberättelse så innebär det att revisorn anser att de uppgifter han granskat är rätt i allt väsentligt. Martin påpekar att det inte är säkert att allt, till hundra procent, är riktigt bara för att en revisor granskat ett företag. Det en revisor fokuserar på och bedömer vid en revision är väsentlighet och risk för fel. Det är inte praktiskt möjligt att granska allt. För att kunna vara helt säker på att allt är rätt så skulle man till exempel få gå igenom varenda transaktion företaget gjort, vilket skulle vara väldigt tidskrävande och rent kostnadsmissigt oförsvarbart, förklarar Martin.

Daniel tror att det kan finnas en felaktig uppfattning hos vissa intressentgrupper om att revisorn förväntas att granska allt och på så vis upptäcka alla eventuella brister vid en revision. På så vis blir den allmänna uppfattningen att revisorns ansvar blir väldigt långtgående om det sedan visar sig vara något som inte stämmer. Dock tror Daniel att när det gäller just banker och kreditgivare i allmänhet, så är kunskapen om revisionens innehåll så god att detta förväntningsgap inte blir särskilt stort. Beslutsfattarna i kreditgivningssammanhang är, precis som revisorerna, vanligtvis ekonomer och har till följd av detta en ganska god uppfattning om vad revisionen normalt innebär. Daniel påpekar att det är företagets ledning, styrelse och VD som bär ansvaret för företagets räkenskaper och årsredovisning, inte revisorn. Revisorn ansvarar för revisionens utförande och den revisionsberättelse som han har skrivit under, där han bland annat uttalar sig om att företaget har upprättat årsredovisningen enligt gällande lagar och enligt god redovisningssed.

Revisionen syftar även till att ge företagaren själv en bättre kontroll över sin verksamhet förklarar Daniel. Han tycker att revisorns roll även innefattar att förmedla eventuella problem och risker, men också möjligheter som han identifierat, till företaget.

En årsredovisning är något av en slutprodukt av ett företags verksamhet och den ska på något vis få en stämpel så den kan lyfta intressenternas förtroende för företaget ytterligare ett snäpp, förklarar Dan. Han menar att det revisorerna egentligen säljer är förtroende, därför är det här i gränsytan mellan företaget och dess intressenter som revisorn kommer in i bilden.

Respondenterna är eniga i att huvuduppgiften är granskning och kontroll i syfte att se till så att ekonomiska rapporter ger en rättvisande bild av ett företags ekonomiska ställning. En kvalitetsstämpel. I andra hand menar man att man att revisorn kan fungera som bollplank i

s.k. revisionsnära frågor. Vad man däremot inte vill är att närma sig företaget på ett sådant sätt att man uppfattas som en del av verksamheten.

Respondenternas uppfattning om sin roll stämmer väldigt väl överens med Jönssons teori om redovisningens rollutveckling. Särskilt punkterna 1 och 3. Deras svar sammanfaller också med Öhmans exempel på förväntningsgap. Det är då fråga om det gap som beror på revisorns magra rapportering. Ur respondenternas synpunkt är den magra rapporteringen en fråga om att uppfylla sin huvuduppgift och inte gå längre. Självklart sammanfaller också deras uppfattning med Brännströms beskrivning av syftet med revision i pressmeddelandet av 2005.

Jan-Åke kopplar samman den kontrollerande rollen med den ofta förekommande rådgivarrollen i "revisionsnära" frågor och sammanfattar sin ståndpunkt i att revisorn och hans roll är en kvalitetsstämpel och trovärdighetshöjande faktor. Om man jämför hans syn med det resonemang som förs av Öhman och Häckner i sin artikel kan man se att Jan-Åkes syn sammanfaller med de två uppgifter artikelförfattarna menar att revisorn har, såväl en kontrollerande uppgift som en informationsuppgift gentemot intressenterna. I just den senare uppgiften är Jan-Åkes syn präglad av samma försiktighet som artikelförfattarna menar vara resultatet av att det inte förekommer några tillförlitliga processer.

4.2.2 Revisorernas uppfattning om bankens förväntningar på revision och revisorn

Det jag vet är att banker använder årsredovisningen mycket för att bedöma framtida kassaflöden och företagets kreditvärdighet, säger Martin. Och då tror jag att revisionsberättelsen fungerar mycket som en kvalitetsstämpel som gör att de kan känna en tillförlitlighet till att uppgifterna är korrekta och att företaget följt de lagar och regler som gäller. De övriga tre respondenterna förklarar också att de tror att banken förväntar sig att de uppgifter de får, som passerat en revisionsbyrå, är korrekta och att de kan förlita sig på dem.

Banken gör sina analyser och använder bland annat årsredovisningen som ett underlag för att göra någon form av kreditbedömning av ett företag, säger Dan. Dan berättar också att revisorn, genom revisionsbyråns redovisningssystem, också gör en del analyser som han menar att banken i större utsträckning skulle kunna efterfråga direkt från revisorn. Dan

nämner tillexempel att de genom sina redovisningssystem har möjlighet att göra olika flerårsöversikter som kan presenteras på olika sätt, bland annat med hjälp av olika nyckeltal.

Daniel förklarar att han tror att banktjänstemän ibland förväntar sig mer information av revisorn än vad de kan få genom ett årsbokslut. Han förklarar att revisorer ibland får frågor som de inte kan besvara på grund av sin tystnadsplikt gentemot företaget. Även Dan berättar att han upplever att banktjänstemän i vissa fall har begärt att få ta del av information som han på grund av sin tystnadsplikt inte kunnat lämna ut. På samma sätt kan det vara ett problem att intressenterna förväntar sig att eventuella brister som revisorerna stöter på, alltid ska redovisas i revisionsberättelserna. Eftersom revisorerna kan anmärka på flera olika nivåer, tillexempel i form av påpekande, erinran och anmärkning, är det inte alltid som bristerna redovisas i revisionsberättelsen. Daniel framhåller att det endast är anmärkningarna som offentliggörs genom att redovisas i revisionsberättelsen, påpekanden och erinringar omfattas av tystnadsplikten och tas endast upp med styrelsen eller enskilt med berörda personer i företagsledningen.

Dan förklarar att han tror att en banktjänstemans förväntningar kan skilja sig åt, dels beroende på vilken revisionsbyrå företaget använt sig av och dels på vilken enskild revisor som skrivit under revisionsberättelsen. Det kan ju vara så att banktjänstemannen har haft mycket kontakt med en viss byrå eller en viss revisor och vet hur denne brukar arbeta. Så fort det är någon ny spelare, en ny revisionsbyrå eller en ny revisor, så behöver de bygga upp ett nytt förtroende. Även om alla revisorer i grunden har samma regelverk att följa, så är vi alla olika individer och accepterar olika lösningar mer eller mindre, förklarar Dan. Olika revisorer har olika arbetssätt, ställer olika krav och agerar olika i en situation där något ställs på sin spets. Om jag som revisor har en uppfattning så ska jag kunna hålla fast vid den. En företagare kanske kan övertyga mig om att jag har fel men jag får inte ge efter för hot eller något liknande, säger Dan.

Jan-Åke säger, precis som Dan, att alla är olika individer och därför trots ett gemensamt regelverk arbetar på olika sätt. Jan-Åke påvisar också en skillnad mellan erfarna och mindre erfarna revisorer där han förklarar att ju mindre erfaren man är desto mer noggrann är man kanske i sin granskning. Det beror på att man som en erfaren revisor många gånger har en lång relation med sin kund där man lärt känna både företagsledningen och verksamheten. De

företag och företagare jag känner till lite mindre väl, måste jag kanske granska på ett annat sätt en ett som jag haft en längre relation till och känner väl, förklarar Jan-Åke. Precis på samma sätt kan en banktjänsteman känna gentemot en revisor. Är det en revisor som man känner till och vet hur han arbetar så känner man en större trygghet i det.

Respondenternas svar fullföljer deras syn på sig själva enligt vad som redovisats ovan under 4.2.1. Bankens förväntningar är begränsade till att revisorn och revisionen är en kvalitetsstämpel som verifierar att uppgifterna i den ekonomiska rapporten är tillförlitliga och korrekta. Man medger också att bankerna förmodligen önskar sig mer än så och att det förekommer individuella skillnader mellan olika revisorer

Respondenternas uppfattning om bankens förväntningar stämmer väl överens med bankernas egen uppfattning och de kommentarer som lämnats under 4.1.2. är i allt väsentligt giltiga även här.

En intressant iakttagelse är att bankens motivering till individuella skillnader i hög grad refererade till graden av omsorg, noggrannhet och omdöme medan revisorernas egen åsikt i den frågan närmast förklaras som en metodfråga. Den uttrycker det som att olika revisorer har olika arbetssätt och Jan-Åke instämmer. I frågan om de individuella skillnadernas förklaring kan väl sägas att det finns ett gap men det har inget att göra med den grundläggande frågan om vad som förväntas bli levererat av en revisor.

4.2.3 Revisorernas tankar kring förväntningsgapet

Ingen av respondenterna tror att det råder något betydande förväntningsgap mellan vad revisorn gör och bankens förväntningar på revisorns arbete.

Det kan finnas en viss okunskap kring hur vi jobbar, säger Jan-Åke. Saker och ting ställs inte på sin spets när ett företag går till banken för att låna pengar, utan det inträffar först när problem uppstår, som till exempel då företagets investering har misslyckats. Då kan det, i vissa fall, vara mindre kul att vara revisor. Vissa intressenter kan anse att det är revisorns fel att det gick snett och att han/hon borde ha sagt någonting. De lägger över ett ansvar på oss

revisorer som vi inte har, säger Jan-Åke. Det är inte revisorn som ska upprätta årsbokslutet eller sköta inventeringen, utan det är ju företagets arbete och de ansvarar för att årsbokslutet stämmer. Vår uppgift är sedan att granska detta. Det räcker egentligen att man läser en revisionsberättelse idag för att se att rollerna är ganska väldefinierade i den. Men just här tror jag ibland att det råder en missuppfattning om vem som ansvarar för vad när något går fel.

Även Dan säger att han ibland kan uppleva att det råder bristande kunskap kring vad hans arbete innefattar. Sedan är det viktigt att banktjänstemän verkligen förstår ett bokslut. Dan tar goodwill som ett exempel som, beroende på val av regelverk, behandlas olika. Då gäller det att förstå regelverket bakom, vilket i sin tur kräver att du läser olika redovisningsprinciper och också förstår dem. Allt detta ställer sammantaget helt plötsligt väldigt stora krav på banktjänstemännens kompetens och erfarenhet. Kan de läsa en årsredovisning på rätt sätt? Dan poängterar dock att han anser att många banktjänstemän är mycket kunniga och pålästa. Det är trots allt mer vårt jobb att kunna läsa ett årsbokslut konstaterar han.

Banktjänstemännen kan titta på resultat- och balansräkning och sen slå ett öga på hur stort revisionsarvodet varit, säger Dan. Säg till exempel att ett företag betalat ett revisionsarvode på 15000 kronor, om ett timmarvode till en revisor ligger på runt 1000 kronor så har revisorn arbetat 15 timmar med just det uppdraget. Vad ska revisorn hinna göra? Hur mycket tid kan han rimligen ha lagt ner på att exempelvis kontrollera varulagret? Att titta på revisionsarvodet i relation till företagets storlek kan vara ett nyttigt perspektiv att ta, förklarar Dan. Det ger ju en bild av hur mycket tid revisorn lagt ner på uppdraget. Samtidigt kan många timmar i förhållande till om företaget inte är speciellt stort peka på att det varit något problem.

Respondenterna är eniga om att de inte upplever något större förväntningsgap.

Här visar sig Öhmans teori om de två dimensionerna särskilt tydligt. Daniel menar att eftersom beslutsfattarna i kreditsammanhang vanligtvis är ekonomer så har man en god uppfattning om vad revision normalt innebär. Kunskapen om revisorns och revisionens roll minimerar det gap som annars kunde förekomma på grund av de skilda intressena mellan bank och revision såsom Bruzelius resonerar i beskrivningen av intressentmodellen.

5 Slutdiskussion

I detta avslutande kapitel besvaras studiens forskningsfråga. Dessutom presenteras studiens teoretiska bidrag och reflektioner kring studiens genomförande. Avslutningsvis lämnas rekommendationer för vidare forskning.

5.1 Forskningsfrågan besvaras

”Hur ser bankers förväntningar på revisorn och revisionen ut och hur väl stämmer de överens med vad revisorn faktiskt gör, och skall göra enligt regelverket?”

Så lyder studiens forskningsfråga och nu har det blivit dags att knyta ihop påsen och leverera ett svar. Om man frågar en banktjänsteman vad han/hon förväntar sig av revisionen av ett företag så är svaret ganska givet: Att alla eventuella oegentligheter efter revisionen är eliminerade och att företagets årsredovisning, framförallt med avseende på den finansiella informationen, är korrekt!

Men är det verkligen så? Är det rimligt att förvänta sig att ett företag, efter att ha fått en ren revisionsberättelse underskriven av revisorn, är garanterat fritt från oegentligheter och att alla poster i såväl balans- som resultaträkning är fullständigt korrekta? Naturligtvis inte!

Generellt sett har banktjänstemännen ganska klart för sig vad som kan förväntas av en revision. De är väl medvetna om vilket regelverk som revisorerna har att rätta sig efter men ger ändå uttryck för en önskan om att revisionen ska vara heltäckande. Detta gör de trots att bestämmelserna lämnar utrymme för revisorn att utifrån begreppen väsentlighet och risk, avgöra vilka delar av ett företags verksamhet som ska granskas ingående.

Att banktjänstemännen vet ungefär vad som gäller men ändå ofta har en förhoppning om att revisionen ska vara mer omfattande än den i själva verket är, kan bero på en fokusering på det behov just kreditgivarna har av revisionen. Samtliga banktjänstemän uttrycker att de inte tror att det finns något större förväntningsgap mellan kreditgivare och revisorer. Detta innebär å andra sidan att de lämnar dörren öppen för att det kan finnas ett visst förväntningsgap mellan

de båda yrkesgrupperna. Både Lars och Camilla har önskemål om att revisorerna ska vara mer aktiva när det gäller att vara företagens behjälpliga. Detta är kanske inte så mycket uttryck för en förväntning, utan istället en förhoppning om att minimigränsen för revisionens innehåll skulle flyttas längre fram mot rena konsulttjänster i de fall där behovet finns.

Peter Öhman menar att förväntningsgapet är intressentberoende och egentligen består av många olika gap, vilka är specifika för varje intressentkategori. Förväntningarna styrs således av vilken funktion revisionen fyller för intressenterna. Intressentmodellen som beskrivits i kapitel två ger en bra överblick över vilka intressenter ett företag normalt har. Med modellens hjälp får man även en känsla för vilka olika behov de olika intressenterna har när det gäller information från revisionen. Ägarna är mest intresserade av information kring hur avkastningen på deras kapitalinsats utvecklas, medan till exempel de anställda försöker utläsa om företaget går så bra att de kan känna trygghet i sin anställning och om det eventuellt också finns utrymme för löneförhöjningar. Leverantörer och kreditgivare är intresserade av om företaget kan leva upp till sina åtaganden och stat- och kommun vill försäkra sig om att företagets redovisning är korrekt, samt att skatter och avgifter inbetalts efter de regler som gäller. Intressentmodellen ger en tydlig bild av de intressekonflikter som uppstår kring ett företag. Maximal avkastning till ägarna är exempelvis omöjligt att kombinera med löneförhöjningar till de anställda. Företagsledningen har till uppgift att balansera dessa olika intressen och revisionen är bland annat en kontroll på att företagsledningen sköter denna uppgift inom regleringarnas ramar. För kreditgivarnas del är en aktiv och regelbunden kontroll en förutsättning för att kunna bedöma ett företags återbetalningsförmåga.

Företagets ägare får genom revisionen ett kvitto på hur väl företagsledningen förvaltar företaget utifrån ägarnas vinstintressen, medan revisionen för en kreditgivare berättar om företaget är finansiellt sunt och har tillräckliga ekonomiska förutsättningar för att kunna återbetala ett eventuellt lån enligt kreditavtalet. Om man utgår från antagandet om att förväntningsgapet är olika stort för olika intressentgrupper, kan man utifrån respondenternas svar konstatera att förväntningsgapet mellan kreditgivare och revisorer oftast är så litet att det knappast är värt att nämna. Vid en jämförelse med andra intressentgrupper så framstår det förväntningsgap som kan drabba kreditgivarna som mindre, än motsvarande för företagets övriga intressenter. Detta kan förklaras av att både banktjänstemän och revisorer i allmänhet är ekonomer. Trots att banktjänstemännen inte tvingas att genomgå de mer revisionsinriktade

inslagen av ekonomutbildningen på högskolenivå, ger utbildningen ändå en förståelse för huvuddragen i de båda yrkesinriktningarnas arbetsuppgifter.

Studien visar att den lilla brist på överrensstämmelse som ändå kan påvisas mellan kreditgivare och revisorer, mest är en följd av att de båda yrkesgrupperna har olika tidsfokus. Revisionen är bakåtriktad och fokuserar på det som redan hänt i företaget. För en kreditgivare är det naturligtvis av nöden att en potentiell låntagare har ett så fläckfritt ekonomiskt förflutet som möjligt, men den avgörande frågan är trots det hur låntagarens ekonomiska situation kommer att utvecklas under kredittiden. Öhman drar i sin avhandling slutsatsen att revisorerna, på grund av att de upplever sig utsatta i sin yrkesposition, hellre granskar sådant som går att granska med god precision än till exempel mjuka och mer svårbestämda värden såsom värdering av immateriella tillgångar eller det ekonomiska fördelarna av ett företags humankapital. För revisorerna handlar det om att ha ryggen fri vid ett eventuellt ifrågasättande medan det för intressenterna handlar om att få så korrekt och utförlig information som möjligt för sitt beslutsfattande. Kreditgivarna är samstämmiga i sin åsikt om att revisionen bara är en av många parametrar som tas i beaktande i samband med ett kreditbeslut. Visserligen kan revisionen, kanske framförallt en ren revisionsberättelse, närmast ses som en förutsättning för att en kredit ska komma ifråga, men i praktiken är det många andra faktorer som banken också tittar på, vilka sammantaget avgör om krediten beviljas eller ej. Respondenterna nämner faktorer som storleken på kassaflödet, företagsledningens renommé och prestationer, soliditet i förhållande till branschgenomsnittet och företagets skuldsättningsgrad som viktiga variabler för att avgöra om önskad kredit kan beviljas. Revisionen blir i detta sammanhang närmast en form av kvalitetsstämpel på företaget.

Agentteorin ger motivet till revisionens kontrollfunktion och när det gäller revisionens betydelse för kreditgivarna, finns det stora likheter med den situation företagets ägare befinner sig i om företaget är ett aktiebolag där ägandet är skilt från driften. Ägarna satsar sitt eget kapital i företaget och företagsledningen har till uppgift att tillgodose deras krav på maximal avkastning. För kreditgivarna är det ungefär likadant, med den skillnaden att kravet på avkastning och återbetalning är reglerat i kreditavtalet. Både företagets ägare och kreditgivare är i viss mån utlämnade åt företagsledningen och då fungerar revisionen som ett kontrollinstrument på att ledningen sköter sitt uppdrag på ett korrekt sätt. Som tidigare nämnts

är ett av huvudmotiven bakom revisionen att den förväntas minska de så kallade agentkostnaderna enligt agentteorin. Revisionen har således två funktioner för kreditgivarna. Innan krediten beviljats är revisionen ett kvitto på att företaget skött sina ekonomiska åtaganden och är fritt från allvarliga oegentligheter. Under kredittiden tjänar den årliga revisionen som en kontroll på att företaget upprätthåller sin kreditvärdighet. Om detta inte skulle vara fallet har kreditgivarna möjlighet att säga upp krediten i förtid och genom att kräva återbetalning begränsa sina eventuella förluster.

Brenda Porter delar in förväntningsgapet i tre olika komponenter, vilka alla har olika bakomliggande orsaker. Tidigare har det fastslagits att det existerar ett förväntningsgap mellan kreditgivare och revisorer, även om detta gap är väldigt litet. Lagregleringen på revisions- och kreditgivningsområdet är både heltäckande och ändamålsenlig, varför förklaringen till förväntningsgapet måste sökas i det Porter kallar ”Unreasonableness gap” och ”Deficient performance gap”. Respondenternas uppfattning om vad revisionen ska innehålla är relativt väl överensstämmande med vad revisionslagstiftningen föreskriver. Ändå kan vi mellan raderna ana en antydning om att de tycker att revisionen ska vara en större garant än vad den egentligen är när det gäller felfrihet i företagets redovisning. Av undersökningen framgår att de banktjänstemän som inte är så erfarna har en sämre kunskap om vilka krav som kan ställas på revisionens utförande. Därför kan det konstateras att delar av förväntningsgapet mellan yrkesgrupperna, kan förklaras av att vissa banktjänstemän har orimliga förväntningar på vad revisorerna ska åstadkomma vid revisionen. I takt med att banktjänstemännens erfarenhet och kunskap om vad revisionen enligt regelverket ska omfatta ökar, medför det en minskning av förväntningsgapet.

Kreditgivarna i undersökningen var samstämmiga i sin uppfattning om att revisorn som person, är en viktig faktor att beakta vid en kreditbedömning. Detta indikerar att det finns en utbredd uppfattning bland kreditgivarna om att kvaliteten på revisionen varierar, beroende på vilken revisor som utför den. Resonemanget bekräftar Porters teori om att det finns ett ”Deficient Performance Gap”. Att revisorer kan vara olika duktiga på sitt arbete är kanske inte så uppseendeväckande i sig. Det som gör det hela lite mer intressant, är att förväntningarna som företagets intressenter har på revisorn kan variera beroende på vilken revisor företaget anlitar. För kreditgivarna innebär detta att välrenommerade revisorers bedömningar och granskningar, ifrågasätts i betydligt mindre utsträckning än vad man gör om en mer anonym

revisor är påskrivande. I extremfallet skulle detta till och med kunna innebära att ett finansiellt sunt och stabilt företag, nekas kredit på grund av att företaget har valt en revisor som kreditgivaren inte litar på. Ur detta perspektiv kan härledas att en del av förväntningsgapet går att koppla till skiljaktigheten mellan intressenternas förväntningar på olika revisorer, inte bara på revisionen som sådan.

5.1.1 Hur ser bankens förväntningar på revisorn och revisionen ut?

Respondenterna inom banksektorn var samstämmiga i sin uppfattning. Banken har ganska klart för sig vad som kan förväntas av en revisor. Deras uppfattning avspeglar i allt väsentligt vad som omfattas av god redovisningssed.

Samtidigt uttrycker respondenterna önskemål om att revisionen skall vara heltäckande och att minimigränsen för revisionen skall flyttas längre fram mot rena konsulttjänster.

5.1.2 Hur väl stämmer bankens förväntningar överens med vad revisorn gör och skall göra enligt regelverket?

Förväntningarna stämmer väl överens med revisorns lagenliga skyldigheter. Detta förklaras förmodligen av att såväl bankens kreditgivare som revisorer är utbildade ekonomer. Trots att kreditgivarna inte alltid har tillägnat sig samma fördjupade insikt i revision som revisorn, ger utbildningen ändå en förståelse för huvuddragen i den revisionsinriktade verksamheten.

5.1.3 Förväntningsgapet

Den lilla brist på överensstämmelse mellan kreditgivare och revisorer som trots allt kan påvisas tycks uppstå i fråga om kreditgivarnas önskemål om en mera ingående granskning än vad som kan förväntas.

Medan kreditgivarna efterfrågar en granskning av betydelse för bedömningen av framtida betalningsförmåga, inriktar sig den ordinära revisionen på en bakåtriktad granskning av vad som förevarit. Förklaringen till svårigheten för de båda intressena att närma sig varandra är att

den framtida finansiella situationen i ett företag har klart övervägande betydelse för kreditgivaren medan revisorn hellre granskar sådant som går att värdera med god precision. Exempelvis utgör immateriella tillgångar och humankapitalets värde i den framtida verksamheten inte sådant som revisorn prioriterar.

5.2 Studiens teoretiska bidrag

Denna studie lyfter fram de förväntningar, som bankerna har på revisorernas granskning av företagets finansiella rapportering i samband med revisionen. Studien lämnar ett teoretiskt bidrag till forskningen genom sin fokusering på det förväntningsgap som, trots att det visat sig vara litet, påvisats mellan banktjänstemän och revisorer. Flertalet studier har visat att förväntningsgapet mellan företagets revisorer och dess olika intressenter existerar och ibland kan leda till att beslut grundas på bristfällig information.

Studien bekräftar Peter Öhmans teori om att förväntningsgapet är intressentberoende och egentligen kan sägas bestå av ett flertal olika förväntningsgap. Olikheterna beror på vilken information om företaget som är mest väsentlig för intressenten, samt vilken kunskap denne har om revisionens innehåll och genomförande enligt gällande lagar och normer. Baserat på respondenternas svar görs antagandet om att förväntningsgapet är mindre mellan revisorer och kreditgivare, än mellan revisorer och många andra intressentgrupper. Detta förklaras av att båda yrkesgrupperna vanligtvis har ekonomutbildning och därmed har god kunskap om varandras yrken. Banktjänstemännen upplever sig ha en god kunskap om vad revisionen omfattar, men samtidigt säger vissa av dem att de efter en revision, förväntar sig att företaget ska vara finansiellt sunt och helt fritt från oegentligheter. Det sistnämnda förstärker antagandet om att ett förväntningsgap existerar, eftersom bestämmelserna om tystnadsplikt i lagstiftningen förbjuder revisorerna att offentliggöra information som kan vara skadlig för företaget, men samtidigt inte är av så allvarlig karaktär att den leder till en anmärkning i revisionsberättelsen.

Studien berör även det regelverk som omgärdar revisionen och hur kreditgivarnas förväntningar stämmer överens med vad revisorerna faktiskt ska göra enligt detta regelverk. Brenda Porters teoretiska beskrivning av tre olika orsaksvariabler som förklaring till förväntningsgapet, visar sig vara användbar när det gäller att beskriva relationen mellan

kreditgivare och revisorer. Respondenternas svar visar att de ibland kan ha orimligt höga förväntningar på hur djupgående granskning revisorn ska göra vid revisionen. Vanligtvis är kunskapen om revisionens innehåll sämre hos mindre erfarna banktjänstemän, varför förväntningsgapet kan sägas vara större hos denna grupp än för de som är mer erfarna. Regelverket har beskrivits och vi har konstaterat att de rambestämmelser kring revision som vi har i Sverige, fungerar bra och ständigt utvecklas genom normgivning. På så vis reglerar marknaden sig själv och reglerna förändras i takt med att utvecklingen inom redovisning och revision ger ett behov av nya regler. Porters tredje orsaksvariabel tar upp att förväntningarna på revisionen är beroende av vilken revisor som genomför den. Förväntningsgapets storlek är ur detta perspektiv beroende av hur väl revisorn utför sitt arbete, något som i allra högsta grad är aktuellt i samband med riskbedömningen inför ett kreditbeslut. Studien visar att två av orsaksvariablerna i Porters teori är direkt avgörande för hur förväntningsgapet mellan kreditgivare och revisorer uttalar sig. Variablerna ifråga är dels kreditgivarnas i vissa fall orimliga förväntningar på revisionen och dels revisorernas varierande prestationer.

En retorisk fråga som vi ställer oss efter att studien fullbordats, är om inte lagregleringen om revisorns tystnadsplikt gör förväntningsgapet omöjligt att eliminera? Rimligtvis borde förväntningsgapet kunna informeras bort till viss del, genom att intressenterna får så stor kunskap om revisionens innehåll och utförande som möjligt. Men om förväntningarna är olika beroende på intressenternas varierande informationsbehov och revisorn åläggs tystnadsplikt när det gäller viss information samtidigt som annan information får offentliggöras, hur ska då någonsin förväntningarna kunna stämma överens med vad revisorn faktiskt levererar. Om vi därtill lägger att olika revisorer levererar samma sak, fast olika väl och på olika sätt. Då börjar vi förstå att vi brottas med ett dilemma utan lösning, varken i teorin eller i praktiken.

5.3 Reflektioner

De finns kanske de som skulle kunna se en svaghet i valet av antalet respondenter i undersökningen. Men då respondenterna valts ut slumpmässigt från olika företag samt från olika kontor inom företagen är det inte sannolikt att urvalet skulle ha blivit tendentiöst. Respondenterna får vidare anses vara representativa för respektive kår med hänsyn till de företag de representerar samt deras ställning i dessa företag. Mot bakgrund av detta är det inte sannolikt att ett något utökad antal respondenter skulle förändra vår studies resultat.

I litteraturgenomgången förklarades en teori om förväntningsgapet, utarbetad av Brenda Porter, där förväntningsgapet delas upp i tre komponenter. I intervjufrågorna behandlades däremot förväntningsgapet inte utifrån denna uppdelning. Varför inte denna uppdelning gjordes gentemot respondenterna i intervjufrågorna var på grund av ett önskemål om så oförbehållsamma svar som möjligt. Insamlad empiriskt material skulle sedan av författarna tolkas och sorteras in under relevant komponent i Porters modell. En uppdelning av Porters delkomponenter redan i intervjufrågorna skulle i allt för hög grad riskera att bestämma över respondenternas svar, såväl vad avser frågan om huruvida ett förväntningsgap existerar som dess karaktär. Det skulle således riskera att bli ett ledande frågescenario.

5.4 Förslag till fortsatt forskning

Det finns mycket forskningsutrymme inom detta område Vi har bara berört en liten del.

Rekommendationer från vår sida som vi vill lämna till vidare forskning:

- Då man i EU arbetar för att harmonisera regelverket för redovisning och revision kulle det vara av intresse att undersöka förväntningsgapet mellan kreditgivare och revisorer i andra EU-länder är liknande som i Sverige. Skulle resultatet bli det samma som vi konstaterat i vår studie?
- Att undersöka vilken roll media har i fråga om att påverka förväntningsgapet

Källförteckning

Publicerade källor

- Almer, D-E, & Brody, G-R. 2002. An empirical investigation of context-dependent communications between auditors and bankers. *Managerial Auditing Journal*, 17(8), 478-486.
- Artsberg, Kristina, 2005. *Redovisningsteori- policy och -praxis*. Malmö: Liber Ekonomi
- Backman, Jarl, 1998. *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur
- Befring, Edward, 1998. *Forskningsmetodik och statistik*. Lund: Studentlitteratur
- Bergström, Clas & Samuelsson, 2001. *Aktiebolagets grundproblem*. Stockholm: Norstedts Juridik
- Bruzelius, Lars H & Skärvad, Per-Hugo, 2000. *Integrerad organisationslära*. Lund: Studentlitteratur
- Bryman, Alan, 1997. *Kvantitet och kvalitet i samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur
- Bryman, Alan, 2002. *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber Ekonomi
- Diamant, Adam, 2004. *Revisors oberoende: om den svenska oberoenderegleringens utveckling, dess funktion och konstruktion*. Uppsala: Iustus förlag
- Edenhammar, Hans & Thorell, Per, 2005. *Företagens redovisning. Att förstå årsredovisningar*. Uppsala: Iustus förlag
- Ejvegård, Rolf, 2003. *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur
- Gomés-Guillarnón, D., A. (2003). The usefulness of audit report in investment and financing decisions. *Managerial Auditing Journal*, 18 (6-7) 549-559
- Jarlbro, Gunilla, 2000. *Vilken metod är bäst – ingen eller alla? Metodtillämpning i medie- och kommunikationsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Johansson-Sven-Erik, Häckner-Einar, Wallerstedt-Eva, 2005. *Uppdrag revision – Revisorsprofessionen i takt med förväntningarna?* Stockholm: SNS Förlag
- Jönsson, Sten, 1991. Role Making for accounting While State is Watching, *Accounting, Organizations and Society*, vol 16, Nr 5/6, s. 521-546
- Koh. H & Woo, E, 1998. The Expectation Gap in Auditing. *Managerial Auditing Journal*, 13/3, s. 147-154.

- Nationalencyklopedin, 1993. Höganäs: Bra böcker AB, 11 bandet, sökord:
- Nilsson, Stellan, 2005. *Redovisningens normer och normbildare*. Lund: Studentlitteratur
- NUTEK, företagsguiden; finansiering 2007
- Patel, Runa & Davidson, Bo, 1994. *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur
- Pressmeddelande från FAR, revisionsplikten i mindre företag, 16:e mars 2005
- SOU (2004:47), *Finansiell rapportering och revision*, avsnitt 8
- Svenska bankföreningen, Bank- och finansstatistik 2006
- Wahlin, Erik, 2007. Rött ljus på bonusar, *Svenska Dagbladet*, 2007-04-12
- Wiedersheim, Paul & Eriksson, Lars Torsten, 1991. *Att utreda, forska och rapportera*. Malmö: Liber Ekonomi
- Öhman, Peter, Häckner, Einar, Jansson, Anna-Maria, 2006. Swedish Auditors' View of Auditing: Doing Things Right versus Doing the Right Things. *European Accounting Review*, 15 (1) 2006 s 89-114
- Öhman, Peter, 2007. *Perspektiv på revision: tankemönster, förväntningsgap och dilemman*. Sundsvall: Universitetstryckeriet, Mid Sweden University.

Elektroniska källor

- www.nutek.se
- www.bankforeningen.se

Lagtext, normer etcetera

- Aktiebolagslag (2005:551)
- Bokföringslag (1999:1078)
- FAR Samlingsvolym 1991
- Lag (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse
- Lag (1987:667) om ekonomiska föreningar
- NJA 1996 s 224
- NJA 1998 s 734
- Prop (1975:104)
- Revisionslag (1999:1079)

- Revisorslag (2001:883)
- Stiftelselag (1994:1220)
- Årsredovisningslagen (1995:1554)

Intervjuer

Banktjänstemän:

- Ohlsson, Lars. Sparbanken Finn, Södra Sandby den 14/5
- Olofsson, Camilla. Nordea, Lund den 26/4
- Rahm, Anders. Skandinaviska Enskilda Bank (SEB), Lund den 13/4
- Thörnqvist, Rebecka. Handelsbanken, Malmö den 19/4

Alla bandinspelningar finns tillgängliga hos författarna

Revisorer:

- Andersson, Dan. Öhrling PriceWaterhouseCoopers, Lund den 8/5
- Holmgren, Daniel. Tre Revisorer i Helsingborg AB, Helsingborg den 22/5
- Johansson, Martin. KPMG, Lund den 2/5
- Persson, Jan-Åke. Ernst & Young, Lund den 20/5

Bilagor

Bilaga 1: Intervjufrågor till banktjänstemän

- Vad ingår enligt Dig i en revision?
- Vad har Ni för förväntningar på revisorn och revisionen?
- Vilken nytta har Ni av revisorn/revisionen?
- Konsulterar Ni ofta revisorn? Om ja, vad rör det sig oftast om för spörsmål?
- Banktjänstemannens inställning till teorin om att det råder ett förväntningsgap mellan vad olika intressenter har för förväntningar på revisorn/revision och vad revisorn faktiskt tillhandahåller.
- Upplever Ni att det råder ett sådant förväntningsgap mellan revisorn och banken?
- Om ja, vad tror Ni är tänkbara orsaker till att det förekommer?
- Om ja, vilka åtgärder skulle kunna reducera?

Bilaga 2: Intervjufrågor till revisorer

- Vad är Din syn som revisor på revisorns roll rent allmänt?
- Vad ingår enligt Dig i en revision?
- Vad är Din uppgift gentemot banken?
- Vad anser Du som revisor att banken har för nytta av revisorn och revision?
- Hur upplever Du bankens förväntningar på Dig som revisor samt revision?
- Revisorns inställning till teorin om att det råder ett förväntningsgap mellan vad olika intressenter har för förväntningar på revisorn/revision och vad revisorn faktiskt tillhandahåller.
- Upplever Du att det finns ett sådant förväntningsgap mellan banken och revisorn?
- Om ja, vad tror Du är tänkbara orsaker till att gapet förekommer?
- Om ja, vilka åtgärder skulle kunna göras för att reducera det?